

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ-ΓΡΑΜΜΑΤΑ-ΤΕΧΝΗ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Η ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΥ - ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΥ (Καθηγ. Χριστ. Διακοπούλου)	305
ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ (ποίημα Στ. Μπολέτση)	311
ΓΝΩΣΤΗ ΚΑΙ ΑΓΝΟΗΜΕΝΗ Η ΦΑΤΝΗ (π. Ι. Γ. 'Αλεξίου)	312
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΠΟΛΕΤΣΗΣ - ΡΑΨΩΔΙΑ (Μ. Ι. 'Αντωνοπούλου)	314
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΠΟΛΕΤΣΗΣ (1903 - 1973) (Δ. Γκενάκου)	315
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΠΟΛΕΤΣΗΣ - ΡΑΨΩΔΙΑ (1940 - 46) (Ν. Μαστρογιαννοπούλου)	323
ΕΠΙΚΑΙΡΑ (Π. Κλωνάρη)	331
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΤΟΜΟΥ ΕΤΟΥΣ	1988

ΕΤΟΣ 51^ο ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1988 ΑΡΙΘ. 496

ΔΡΑΧ. 50

Πρὸς τοὺς κ. κ. συνδρομητὰς τῶν «'Ακτίνων»

Μὲ τὴ λήξη τοῦ ἔτους 1988, ὑπενθυμίζομε στοὺς φίλους, συνεργάτας - συνδρομητὰς μας, τὴν ἀνάγκην νὰ ἀνανεώσουν ἐγκαίρως τὴ συνδρομὴ των γιὰ τὸ 1989, μὲ τὴ βεβαιότητα ὅτι συμβάλλουν, ὡς συνεργάται, στὸ πνευματικὸ ἔργο τῶν «'Ακτίνων» καὶ συντελοῦν στὴν ἀπόσκοπη καὶ τακτικὴ κυκλοφορία τοῦ Περιδικοῦ σὲ τόσο ἀπαιτητικοὺς καιροὺς.

Ἡ ἐτησίᾳ συνδρομὴ διὰ τὸ 1989 παραμένει ἡ ἰδίᾳ, ἤτοι δρχ. 500.

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ 1989

Ἐσωτερικοῦ: Δρχ. 500. Ἐξωτερικοῦ γενικῶς: \$ 15.

Ἡ συνδρομὴ καταβάλλεται εἰς τὰ γραφεῖα μας, Ἀθηνῶν (Καρύ-
τη 14), Θεσσαλονίκης (Ἄγ. Σοφίας 41). Ἦμπορεῖ ἐπίσης νὰ ἀπο-
στέλλεται διὰ ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς ἢ δι' ἀποστολῆς ἴσης ἀξίας
γραμματοσήμων.

Εἰδικῶς οἱ συνδρομηταὶ μας τῆς ἐπαρχίας ἠμποροῦν νὰ καταθέ-
τουν τὴ συνδρομὴ τους, ἔναντι κανονικῆς ἀποδείξεως πληρωμῆς,
στοὺς ἐθελοντὰς ἀντιπροσώπους ἢ συνεργάτας μας στὶς πόλεις ὅπου
ὑπάρχουν.

ΑΚΤΙΝΕΣ

Έτος 51ο

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1988

Άρθ. 496

Η ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΥ - ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΥ (*)

Τò πρόβλημα είναι μεγάλο γι' αυτό και στη συνέχεια θα γίνει σύντομη αναφορά μόνο στα βασικά σημεία, τα όποια συνθέτουν τη θεωρητική θεμελίωση καπιταλισμού - σοσιαλισμού. Η όλη ανάπτυξη θα είναι τεχνοκρατικά απόδοτη, χωρίς να θίγεται η επιστημονική αλήθεια, ώστε ο αναγνώστης ο στερούμενος οικονομικών γνώσεων και ανεξάρτητα από την παιδεία του, να παρακολουθεί και ν' αντιλαμβάνεται με άνεση το κείμενο.

Η θεωρητική θεμελίωση του καπιταλισμού.

Η ανάπτυξη θ' αρχίσει από την θεωρητική θεμελίωση του καπιταλισμού γιατί ο καπιταλισμός ιστορικά προέπληξε το σοσιαλισμό και αυτός προκάλεσε, έκανε αναγκαία την γέννηση του ομογάλακτου αδελφού του του σοσιαλισμού. Ομογάλακτου γιατί, ανεξάρτητα από τη μεταξύ τους αντίθεση και έχθρα, καπιταλισμός και σοσιαλισμός, μέχρι χθές τουλάχιστον, έτρέφοντο από τον ίδιο πατέρα, τον υ-

λισμό. Ο δεξιός και ο άριστερός υλισμός δεν διαφέρει ο ένας από τον άλλο ως προς την ουσία του, αλλά ως προς τον τρόπο προβολής, διαδόσεως ή επιβολής του. Ο δεξιός υλισμός προβάλλεται με όλα τα σύγχρονα μέσα και γίνεται ζωή ελεύθερα, ενώ ο άριστερός υλισμός επιβάλλεται ή αν θέλετε καταβάλλεται προσπάθεια από το κράτος να επιβληθεί δια της βίας.

★

Ο καπιταλισμός γεννήθηκε τον 13 αιώνα με τη βιομηχανική επανάσταση. Θεωρητικοί έρμηνευται του καπιταλισμού υπήρξαν ώρισοί οικονομολόγοι του 18ου και 19ου αιώνας τους οποίους ο Μάρξ άργότερα αποκάλυψε κλασσικούς. Οί βασικότεροι των κλασσικών ήσαν ο Adam Smith, ο D. Ricardo και John Stuart Mill. Κατά την κρίση των κλασσικών τις οικονομικές και κοινωνικές σχέσεις των ανθρώπων τις διέπει ή φυσική τάξη. Όπως δηλαδή στη φύση υπάρχουν κανόνες που λειτουργούν ελεύθερα και της εξασφαλίζουν την άρμονία της έτσι και μέσα στην ελευθερία του κοινωνικού οικονομικού βίου των ανθρώπων υπάρχουν άλλοι κανόνες, μεταβαλλόμενοι βέβαια, που του εξασφαλίζουν την άρμονία. Η φυσική

(*) Η θεωρητική θεμελίωση του Σοσιαλισμού θα αναπτυχθή στο μεθ' επόμενο τεύχος των «Ακτινών» του μηνός Φεβρουαρίου 1989.

τάξη και άρμονία του κοινωνικού και οικονομικού βίου εξασφαλίζεται, εάν οι άνθρωποι άφθεοϋν ελεύθεροι στην επιδίωξη του οικονομικού τους συμφέροντος. Καθένας συναγωνιζόμενος σ' ένα καθεστώς ελεύθερου συναγωνισμού προσπαθεί να προσφέρει προϊόντα ή και υπηρεσίες καλύτερης ποιότητας και χαμηλότερου κόστους. Έάν επιτύχει άμείβεται με τó κέρδος. "Αν άποτύχει τιμωρείται με τή ζημία. Οί ζημίες διώχνουν άπό τήν άγορά τούς παραγωγούς που άποτυγχάνουν. Άντίθετα οί επιτυγχάνοντες, ένισχυόμενοι οικονομικά άπό τά πραγματοποιούμενα κέρδη τους, αυξάνουν τή δραστηριότητα και τís επενδύσεις τους. Έπεκτείνοντας όμως τήν οικονομική τους δραστηριότητα και τís επενδύσεις τους, προκαλούν και βοηθούν, χωρίς να τó επιδιώκουν, τήν πολλαπλασίαση ανάπτυξη τών παραγωγικών δυνατοτήτων και του πλούτου τής χώρας των.

★

Γιά να γίνει αυτό άντιληπτό θά παρατεθεί ένα άπλο παράδειγμα. "Ας υποθέσουμε ότι τήν εποχή του Α. Smith που ήκμαζε στην Μ. Βρετανία ή έριοκλωστοϋφαντουργία ένας βιοτέχνης άπασχολούσε στή βιοτεχνία του τά πέντε μέλη τής οικογενείας του. "Η επιτυχημένη του δραστηριότητα και τά κέρδη του επέτρεπαν τή συνεχή επέκταση του έξοπλισμού του και του άπασχολουμένου προσωπικού. "Ετσι ύστερα άπό μερικά χρόνια οί εργαζόμενοι στή μικρή του βιομηχανία πλέον έφθασαν τά έκατό άτομα με άνάλογο αύξηση του έξοπλισμού του. "Η συμβολή αυτού του παραγωγού στην οικονομική ανάπτυξη του τόπου του δέν περιορίζεται μόνο στή δημιουργία ένενήντα πέντε νέων θέσεων εργασίας, αλλά ό είκοσαπλασιασμός τής παραγωγής του συνεπάγεται τήν αύξηση τής ζήτησεως πρώτων ύλων και ύπηρεσιών και προκαλεί:

—Τόν είκοσαπλασιασμό τής παραγω-

γής και άπασχολήσεως τών κτηνοτρόφων προμηθευτών του που άσχολούνται με τήν παραγωγή μαλλιού, όπως και αυτών που άσχολούνται με τήν παραγωγή κτηνοτροφών και άλλων προϊόντων χρήσιμων για τήν προβατοτροφία.

—Τόν είκοσαπλασιασμό τών εργασιών τών βιομηχανιών που άσχολούνται με τήν πλύση τών έρίων που χρησιμοποιεί και αυτών που άσχολούνται με τήν παραγωγή ύλικών και μηχανημάτων πλύσεως μαλλιών.

—Τόν είκοσαπλασιασμό αυτών που άσχολούνται με τή βαφή και τó φινίρισμα τών νημάτων και ύφασμάτων που παράγει ό επιτυχημένος έριοκλωστοϋφαντουργός όπως και αυτών που άσχολούνται με τήν παραγωγή τών αναγκαίων χρωμάτων και τών ύλικών φινιρίσματος νημάτων και ύφασμάτων.

—Τόν είκοσαπλασιασμό τών μεταφορών κτηνοτροφών, μαλλιών, νημάτων ύφασμάτων και ύλικών πλύσεως και φινιρίσματος.

—Τόν είκοσαπλασιασμό τών εργασιών τών εμπόρων που άσχολούνται με τήν κυκλοφορία τών προϊόντων του έπιτυχημένου κλωστοϋφαντουργού.

"Ετσι άν ό επιτυχημένος κλωστοϋφαντουργός, σαν μικρός βιοτέχνης εργαζόμενος με τά πέντε μέλη τής οικογενείας του, συνεργάζετο με έκατό περίπου άλλους παραγωγούς και μεταφορείς, τώρα ό είκοσαπλασιασμός τής παραγωγής του προκάλεσε τόν είκοσαπλασιασμό τών έξω άπό τήν βιομηχανία του συνεργατών του (μικροπρομηθευτών του προϊόντων και ύπηρεσιών). Δηλαδή ή αύξηση τών εργαζομένων στην μονάδα του άπό πέντε σε έκατό προκάλεσε τήν αύξηση τών συνεργαζομένων μαζί του έξω άπό τή βιομηχανία του άπό έκατό σε δύο χιλιάδες άτομα. Αυτός ό πληθυσμός όμως, τών οικογενειών τών δύο χιλιάδων ανθρώπων, για τήν επιβίωσή του έχει άνάγκη πολλών προϊόντων και ύπηρεσιών που δέν παράγει. "Ετσι ή αύξηση τής άπασχολήσεως τών δύο χιλιάδων άτόμων προκα-

λει τη ζήτηση πολλών προϊόντων και υπηρεσιών και κάνει αναγκαία την απασχόληση άλλων —ως υποθέσουμε τριών χιλιάδων ανθρώπων.

★

Από το άπλο αυτό παράδειγμα γίνεται αντιληπτό πώς ο ελεύθερος συναγωνισμός με την απειλή και τον κίνδυνο της ζημίας και το κίνητρο του κέρδους εντείνει τις προσπάθειες των παραγωγών για τη συνεχή βελτίωση των προσφερομένων προϊόντων και υπηρεσιών από άποψως τιμής και ποιότητας και συνεπώς εξασφαλίζει την προοδευτικά καλύτερη εξυπηρέτηση του κοινωνικού συνόλου. Έξ άλλου ο συναγωνισμός ωθεί τους παραγωγούς σε συνεχείς επενδύσεις για τη βελτίωση και επέκταση των μέσων παραγωγής των γιατί και δι' αυτών μειώνουν το κόστος και βελτιώνουν την ποιότητα των προσφερομένων προϊόντων και υπηρεσιών. Η συνεχής όμως αύξηση των επενδύσεων προκαλεί, όπως είδαμε, τον πολλαπλασιασμό της αϋξήσεως της απασχόλησης του εισοδήματος και του βιωτικού επιπέδου του κοινωνικού συνόλου. Οί κλασικοί πίστευαν απόλυτα στις ευεργετικές επιδράσεις του ελεύθερου συναγωνισμού στο κοινωνικό σύνολο, γι' αυτό και ήσαν αντίθετοι σε κάθε είδους μονοπώλειο έσωτερικό ή έξωτετικό. Συνεπώς ήσαν αντίθετοι στην κάθε είδους μονοπωλιακή ή προνομιακή απασχόληση του κράτους με παραγωγικές δραστηριότητες. Οί λειτουργοί των κρατικών επιχειρήσεων δέν απειλούνται από προσωπικές ζημίες ή από κίνητρα κέρδους· έτσι ή έλλειψη ενδιαφέροντος, ή γραφειοκρατία και άλλοι παράγοντες οδηγούν στην υποβάθμιση της εξυπηρέτησεως του κοινωνικού συνόλου και σε ζημίες οί όποιες πληρώνονται από το λαό με φόρους ή με άλλο τρόπο (με έκδοση νέου νομίσματος, δηλαδή με πληθωρισμό) και συνεπώς καταλήγουν πάλι εις θάρος του λαού και της οικονομίας του.

Κατά τους κλασσικούς ή αποστολή του κράτους έξαντλείται:

α) Στην εξασφάλιση της εδαφικής άκεραιότητος, της ελευθερίας και της δημοσίας τάξεως.

β) Στην άπονομή της δικαιοσύνης και στην προστασία του άτόμου από την καταπίεση των τρίτων και

γ) Στην εκτέλεση έργων κοινής ωφελείας για τα όποια δέν υπάρχει ενδιαφέρον ή δέν είναι δυνατόν να εκτελεσθούν από την ιδιωτική πρωτοβουλία.

★

Κατά την κρίση των κλασσικών και ιδιαίτερα του D. Ricardo βασική πηγή κάθε αξίας είναι ή εργασία ή παρούσα και ή παρωχημένη.

Η παρούσα εργασία αναφέρεται στην άμεση εξασφάλιση των αναγκαίων για την επιβίωση του άτόμου (π.χ. στην πρωτόγωνα οικονομία ή παρούσα εργασία αναφέρεται στη συλλογή καρπών από την φύση).

Παρωχημένη εργασία είναι αυτή που έχει προσφερθεί στο παρελθόν και έχει συνδυασθεί με στοιχεία της φύσεως για τη δημιουργία κεφαλαίου, του παγίου και του κυκλοφορούντος.

Όταν ο πρωτόγονος άνθρωπος συνέλαβε την ιδέα της καλλιέργειας της γης είχε ανάγκη από μιá αξίνα. Πώς την δημιούργησε; Με την εργασία του και με στοιχεία (πέτρα ειδικής άντοχής και μορφής και ένα ξύλο), τα όποια πήρε από τη φύση και τα διαμόρφωσε κατάλληλα. Η αξίνα είναι στοιχείο παγίου κεφαλαίου, γιατί χρησιμοποιούμενη φθείρεται αλλά δέν αλλάζει μορφή. Για την καλλιέργεια ο πρωτόγονος άνθρωπος είχε ανάγκη και σπόρων. Πώς δημιούργησε τους σπόρους; Τους συνέλεξε από τη φύση. Δηλαδή και οί σπόροι (όπως και ή αξίνα) είναι καρπός της εργασίας του παρελθόντος και της φύσεως. Οί σπόροι όμως είναι κυκλοφορούν κεφάλαιο, γιατί αν χρησιμοποιηθούν μιá φορά αλλά-

ζουν μορφή (στην περίπτωση αυτή γίνονται σταδιακά φυτά). Στην αντίληψη των κλασσικῶν ὑπῆρξε καὶ μιὰ ἄλλη μορφή κεφαλαίου «τὸ ἀπόθεμα μισθῶν». Ἀπόθεμα μισθῶν εἶναι τὸ ἀπόθεμα προϊόντων τὸ ὁποῖο δημιουργεῖ ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν ἐργασία του καὶ τὴ συμβολὴ τῆς φύσεως καὶ μὲ τὸ ὁποῖο (ἀπόθεμα προϊόντων) θὰ ἀμείψει καὶ θὰ μισθώσει τὴν ἐργασία τρίτων.

Ἐπὶ παραδειγματι γιὰ τὴν μεταφορὰ στὴ λίμνη μιᾶς θάρκας ποῦ κατασκεύασε ἀπὸ κορμὸ δένδρου ἕνας πρωτόγονος ζητᾶ τὴ βοήθεια τῶν γειτόνων του καὶ τοὺς ὑπόσχεται σὰν ἀμοιβὴ συγκεκριμένη ποσότητα καρπῶν ποῦ ἔχει συλλέξει.

Τὸ κεφάλαιο, πάγιο, κυκλοφοροῦν καὶ ἀπόθεμα ἐργασίας, εἶναι δυνατόν νὰ ἐκφρασθεῖ καὶ σὲ νομισματικὲς μονάδες μὲ τίς ὁποῖες μπορεῖ ν' ἀποκτηθεῖ.

★

Βασικὴ πηγὴ κάθε ἀξίας κατὰ τοὺς κλασσικοὺς καὶ ἰδιαίτερα τοῦ D. Ricardo εἶναι ἡ ἐργασία ὅπως ἤδη ἀναφέρθηκε. Ἀμοιβαὶ τῆς ἐργασίας εἶναι ὁ μισθός. Ὁ μισθός εἶναι δυνατόν νὰ πάρει δύο τιμές, τὴν ἀγοραία καὶ τὴ φυσικὴ τιμὴ. Ἀγοραία τιμὴ εἶναι αὐτὴ ποῦ διαμορφώνεται ἐλεύθερα στὴν ἀγορὰ μὲ τὴν προσφορὰ καὶ τὴ ζήτηση. Φυσικὴ τιμὴ εἶναι ἡ τιμὴ τοῦ μισθοῦ ποῦ μόλις ἐπαρκεῖ γιὰ τὴ συντήρηση τοῦ ἐργάτου καὶ τῆς οἰκογενείας του ἴσοῦται δηλαδὴ πρὸς τὸ ὄριο λοιμοκτονίας.

Εἶναι δυνατόν ἡ ἀγοραία τιμὴ νὰ εἶναι μεγαλύτερη ἀπὸ τὴ φυσικὴ τιμὴ, δηλαδὴ ἀπὸ τὸ ὄριο λοιμοκτονίας; Βεβαίως ἂν ἡ ζήτηση εἶναι μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν προσφορὰ. Ἡ ζήτηση ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἐπάρκεια ἀποθεμάτων ἐργασίας, δηλαδὴ κεφαλαίου γιὰ τὴ μίσθωση ἐργασίας. Ἡ προσφορὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τίς γεννήσεις. Κατὰ τὴν αντίληψη τῶν κλασσικῶν μακροχρόνια ἡ ἀγοραία τιμὴ τοῦ μισθοῦ τείνει νὰ ἐξισωθεῖ

πρὸς τὴ φυσικὴ του τιμὴ, δηλαδὴ πρὸς τὸ ὄριο λοιμοκτονίας.

Διότι ἂν ἡ ἀγοραία τιμὴ εἶναι μεγαλύτερη ἀπὸ τὴ φυσικὴ τιμὴ, δηλαδὴ μεγαλύτερη ἀπὸ τὸ ὄριο λοιμοκτονίας, τότε ἡ οἰκονομικὴ εὐεξία τῶν ἐργατῶν βοηθᾶ στὴν αὔξηση τῶν γεννήσεων καὶ συνεπῶς στὴν αὔξηση τῶν ἐργατικῶν χειρῶν. (Οἱ κλασσικοὶ πίστευαν, ἐσφαλμένα βέβαια, πὼς ἡ οἰκονομικὴ ἐπάρκεια τῶν ἐργατῶν ὀδηγεῖ στὴν αὔξηση τοῦ πληθυσμοῦ τους). Ἡ αὔξηση τῆς προσφορᾶς ἐργασίας συνεπάγεται τὴ θαθμισαία μείωση τῆς ἀγοραίας τιμῆς καὶ τὴν ἐξίσωσή της μακροχρόνια πρὸς τὴ φυσικὴ τιμὴ ποῦ ἴσοῦται μὲ τὸ ὄριο λοιμοκτονίας. Ἄν ἡ προσφορὰ ἐργασίας εἶναι μεγαλύτερη ἀπὸ τὴ ζήτηση τότε ἡ ἀγοραία τιμὴ μπορεῖ νὰ εἶναι μικρότερη καὶ ἀπὸ τὸ ὄριο λοιμοκτονίας καὶ τότε οἱ ἐργάτες πεθαίνουν ἀπὸ ἀνέχεια. Οἱ θάνατοι τῶν ἐργατῶν μειώνουν ὅμως τὴν προσφορὰ κι ἔτσι ὁ μισθός θὰ ἀνέρχεται μέχρις ὅτου ἐξισωθεῖ πάλι πρὸς τὸ ὄριο λοιμοκτονίας. Κατὰ τὴν κρίση λοιπὸν τῶν κλασσικῶν μακροχρόνια ὁ μισθός τείνει νὰ ἐξισωθεῖ πρὸς τὴν φυσικὴ τιμὴ δηλαδὴ πρὸς τὸ ὄριο λοιμοκτονίας ποῦ εἶναι καὶ ἡ τιμὴ ἰσορροπίας.

Ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὰ λάθη τους οἱ κλασσικοὶ προσεπάθησαν θεωρητικὰ νὰ ἐρμηνεύσουν τὴν πράγματι τραγικὴ κατάσταση τῶν ἐργατῶν τῆς ἐποχῆς των.

★

Ἡ ἐργασιακὴ θεωρία τῆς ἀξίας τοῦ Ricardo καὶ ἄλλων οἰκονομολόγων ὑπῆρξε μοιραία γιατί ἀπετέλεσε τὴ θάση τῆς θεωρίας τοῦ Μάρξ ὅπως θὰ δοῦμε. Ὁ Ricardo καὶ ἄλλοι κλασσικοὶ ὑπεστήριξαν ὅτι πηγὴ κάθε ἀξίας εἶναι ἡ ἐργασία. Τὸ κέρδος τί εἶναι; Τὸ κέρδος ἀποτελεῖ τὴν ἀμοιβὴ τοῦ κεφαλαίου. Τὸ κεφάλαιο ὅμως δημιουργεῖται ἀπὸ τὴν παραχρημμένη ἐργασία. Αὐτὴ ἡ αντίληψη δημιούργησε τὴν ἐντύπωση ὅτι ἀφοῦ ἡ ἐργασία δημιουργεῖ τὸ κεφάλαιο, στὴν ἐργασία ὀφείλεται

καί ἡ ἀμοιβή τοῦ κεφαλαίου δηλαδή τὸ κέρδος. Τὴν ἐργασία ὅμως τὴν προσφέρουν οἱ ἐργάτες.

Ἐνῶ λοιπὸν οἱ ἐργάτες λοιμοκτονοῦν (ἀφοῦ ὁ μισθὸς τείνει νὰ ἐξισωθεῖ πρὸς τὸ ὄριο λοιμοκτονίας) δημιουργοῦν κέρδη, τὰ ὁποῖα καρποῦνται οἱ κεφαλαιοκράτες.

★

Οἱ κλασσικοὶ ἐσφαλμένα θεώρησαν ὅτι ἡ αὔξηση ἢ ἡ μείωση τοῦ πληθυσμοῦ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴ εὐεξία ἢ ἀνέχεια τοῦ λαοῦ. Αὐτὸ σήμερα εἶναι γνωστὸ ὕστερα ἀπὸ τὴν πείρα ποὺ ἔχουμε στὴν ἐξέλιξη τοῦ πληθυσμοῦ τῶν πλουσίων καὶ τῶν φτωχῶν χωρῶν.

Οἱ κλασσικοὶ ἐπίσης δημιούργησαν μία ἐσφαλμένη ἐντύπωση ὅτι τὸ κέρδος ὀφείλεται ἀποκλειστικὰ στὴν ἐργασία τῶν ἐργατῶν. Γιὰ τὴν ἐσφαλμένη αὐτὴ ἐντύπωση θὰ γίνῃ ἀναφορὰ στὴ συνέχεια.

Ἄνεξάρτητα ὅμως ἀπὸ τὰ παραπάνω σφάλματα τὰ λάθη τῶν κλασσικῶν θάσκει τῆς δικῆς των σκέψεως, ἀπὸ τὴν ἀνάλυση ποὺ ἔγινε, ἀβίαστα συνάγεται ὅτι εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

α) Ἡ φυσικὴ τάξη, δηλαδή ἡ οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀρμονία ἐξασφαλίζονται μὲ τὴν ἐπιδίωξη τοῦ ἀτομικοῦ συμφέροντος. Τί εἶδους κοινωνικὴ ἀρμονία ὑπάρχει ὅταν μακροχρόνια ἢ ἀμοιβὴ τῆς ἐργασίας τείνει νὰ ἐξισωθεῖ πρὸς τὸ ὄριο τῆς λοιμοκτονίας;

β) Ἡ ἐπιδίωξη τοῦ ἀτομικοῦ συμφέροντος ἐξασφαλίζει τὴ φυσικὴ τάξη, τὴν οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀρμονία. Ἐμίλησαν ὅμως γιὰ τὴν ἐπιδίωξη τοῦ οἰκονομικοῦ συμφέροντος τῶν ἐπιχειρηματιῶν. Οἱ ἐργάτες δὲν ἔχουν συμφέροντα; Ἄν οἱ ἐργάτες ξεσηκωθοῦν καὶ διεκδικήσουν τὰ συμφέροντά τους δὲν εἶναι φυσικὸ νὰ ἐπέλθει σύγκρουση μεταξὺ τῶν δύο τάξεων καὶ οὐσιώδης διατάραξη τῆς κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἀρμονίας;

γ) Τὸ κράτος τὸ ἤθελαν ν' ἀπονέ-

μει τὴ δικαιοσύνη καὶ νὰ προστατεύει τὸ ἄτομο ἀπὸ τὴν καταπίεση τῶν τρίτων. Δὲν εἶπαν ὅμως τίποτε γιὰ τὴν προστασία τῶν ἐργατῶν ἀπὸ τὸ Κράτος, ὅταν μάλιστα οἱ ἐργαζόμενοι λοιμοκτονοῦν καὶ κατὰ τὴ γνώμη τους οἱ ἐργάτες δημιουργοῦν τὸ κέρδος, τὸ ὁποῖο καρποῦνται οἱ κεφαλαιοκράτες; Αὐτὸ δὲν εἶναι καταπίεση, ἐκμετάλλευση;

★

Αὐτὸς ὅμως ὁ ἄκρατος καπιταλισμὸς δὲν ἐφαρμόσθηκε γιὰ μεγάλο χρονικὸ διάστημα. Μέσα στὸ χρόνο ἄλλαξε συνεχῶς ὄψη μὲ τις ἀντιδράσεις ποὺ προκαλοῦσε ὁ ἴδιος, μὲ τοὺς αἱματηροὺς ἀγῶνες τῶν ἐργατῶν ἢ ἄλλων κοινωνικῶν ὁμάδων ἢ μὲ τις ἀντιδράσεις τῆς πολιτείας λόγω τῆς ἀσκουμένης πίεσεως τῶν μαζῶν ἢ τῶν ἀνθρωπιστικῶν ἀντιλήψεων ἐπιχειρηματιῶν καὶ θεωρητικῶν οἰκονομολόγων. Ὁ καπιταλισμὸς τοῦ αἰῶνα μας στὶς δυτικὲς χώρες εἶναι ἓνα μικτὸ σύστημα ἐλευθέρου συναγωνισμοῦ καὶ παρεμβάσεως τοῦ κράτους, ὅπως καὶ τῶν ἀντιδράσεων μεγάλων κοινωνικῶν ὁμάδων ὅπως τῶν ἐργατικῶν συνδικάτων. Σ' ὅλα τὰ καπιταλιστικὰ συστήματα διατηρεῖται ἡ ἰδιοκτησία καὶ τὸ ἀτομικὸ συμφέρον ἀποτελεῖ τὸ βασικὸ κίνητρο τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος. Τὸ κράτος ὅμως παρεμβαίνει διορθωτικὰ γιὰ τὴν προστασία τῶν ἀτόμων καὶ τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Οἱ δραστηριότητες τοῦ κράτους καλύπτουν ἔνα πολὺ εὐρὺ φάσμα καὶ εἶναι δύσκολο νὰ γίνῃ περιγραφή ποὺ νὰ καλύπτει ὅλες τις κρατικὲς δραστηριότητες σ' ὅλες τις χώρες. Σὲ γενικὲς ὅμως γραμμὲς οἱ κρατικὲς παρεμβάσεις ἀναφέρονται:

—Στὴν παροχὴ τοῦ νομικοῦ πλαισίου τῆς ἐλευθέρου οἰκονομικῆς δραστηριότητος φυσικῶν καὶ νομικῶν προσώπων.

—Στὴν προστασία τῆς λειτουργίας τοῦ ἐλευθέρου συναγωνισμοῦ καὶ τοῦ

συστήματος τῶν τιμῶν χωρίς παραβιάσεις ἀπὸ μονοπώλια.

—Στὴ λήψη μέτρων ποὺ ἀποσκοποῦν στὴν πλήρη ἀπασχόληση, στὴν αὐξηση τοῦ ἐθνικοῦ προϊόντος καὶ τοῦ κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματος καὶ στὴ μείωση τοῦ πληθωρισμοῦ.

—Στὴν ἐξασφάλιση ἑνὸς κατωτάτου εἰσοδήματος γιὰ ὅλους.

—Στὴν κατασκευή ἔργων ποὺ ἐξυπηρετοῦν τὴν οἰκονομικὴ πρόοδο καὶ τὸ κοινωνικὸ σύνολο.

—Στὴν κάλυψη τῶν συλλογικῶν καὶ τῶν κατὰ παρέκκλιση συλλογικῶν ἀναγκῶν (ἐθνικὴ ἀσφάλεια, ἐσωτερικὴ τάξη, ὑγεία, παιδεία κλπ.).

—Στὴν προστασία τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου ἀπὸ τὶς παρενέργειες τοῦ ἐλευθέρου οἰκονομικοῦ συστήματος ὅπως ἡ προστασία τοῦ κοινωνικοῦ καὶ φυσικοῦ περιβάλλοντος.

Πέρα ἀπὸ τὴν παρέμβαση τοῦ κράτους στὸν ἔλεγχο καὶ τὴν παρακολούθηση τῆς ἐλευθέρου οἰκονομικῆς δραστηριότητος στὰ μικτὰ καπιταλιστικὰ καθεστῶτα εἶναι νόμιμη ἡ συνένωση τῶν ἀτόμων ποὺ ἀνήκουν σὲ διάφορες κοινωνικὲς ομάδες σὲ σωματεῖα καὶ συνδικάτα γιὰ τὴν παραγωγή τῶν συμφερόντων τους. Ἄπ' ὅσα ἀναφέρθηκαν εἶναι σαφές ὅτι οἱ βασικοὶ παράγοντες ποὺ ἐπηρεάζουν τὴν οἰκονομικοκοινωνικὴ ζωὴ στὰ μικτὰ καπιταλιστικὰ συστήματα εἶναι:

α) Ἡ ἐλευθερία ἐπιδιώξεως τοῦ συμφέροντος κάθε μεγάλου ἢ μικροῦ ἐπιχειρηματία παραγωγοῦ φυσικοῦ ἢ νομικοῦ προσώπου. Ἡ ἐλευθερία ἐπίσης ἐπιδιώξεως τοῦ συλλογικοῦ συμφέροντος τῶν συνδικάτων τῶν ἐργαζομένων, ὅπως καὶ τῶν ἐνώσεων τῶν ἐπιχειρηματιῶν ἐργοδοτῶν καὶ τῶν παραγωγικῶν τάξεων. Οἱ ὀργανωμένες κοινωνικὲς ομάδες στὴν ἐλεύθερη ἐπιδίωξη τῶν συμφερόντων τῶν μελῶν τους ἀλληλοσυγκρούονται καὶ ἀσκοῦν πιέσεις στὶς ἐκάστοτε κυβερνήσεις γιὰ τὴ διαμόρφωση τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς νομοθεσίας.

β) Ἡ κρατικὴ παρέμβαση καὶ πολιτικὴ ποῦ εἶναι ἀνάλογη πρὸς τὶς πεποιθήσεις τῆς ἀλλὰ καὶ πρὸς τὶς ἀσκοῦμενες πιέσεις τῶν ὀργανωμένων κοινωνικῶν ομάδων, τὶς ὁποῖες πολιτικὰ ἐπιθυμεῖ νὰ ἱκανοποιήσει.

γ) Τὸ σύστημα τῶν τιμῶν ὅπως διαμορφώνεται μὲ τὴν προσφορά καὶ τὴ ζήτηση μέσα σ' ἕνα σχετικὰ ἐλεύθερο συναγωνισμό, στὰ πλαίσια ποὺ ἐπιτρέπει ἡ κρατικὴ παρέμβαση καὶ ἡ νομοθεσία, ὅπως αὐτὴ διαμορφώνεται κάτω ἀπὸ τὴν πίεση τῶν ἀλληλοσυγκρουομένων συμφερόντων τῶν ὀργανωμένων κοινωνικῶν καὶ παραγωγικῶν τάξεων. Ὁ κάτω ἀπὸ τὸν κρατικὸ ἔλεγχο ἐλεύθερος συναγωνισμὸς καὶ τὸ σύστημα τιμῶν ἐπηρεάζει τὰ εἶδη, τὶς ποσότητες καὶ τὶς τιμὲς τῶν προσφερομένων στὴν ἀγορὰ προϊόντων καὶ ὑπηρεσιῶν, ὅπως καὶ τὶς τιμὲς τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς, δηλαδὴ τῶν μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων, τῶν τόκων καὶ τῆς προσόδου τῆς γῆς.

★

Βασικὸ στοιχεῖο τοῦ καπιταλισμοῦ ἡτο ἡ ἐπιδίωξη τοῦ ἀτομικοῦ συμφέροντος. Ἀρχικὰ μὲ τὴ γέννηση τῆς βιομηχανικῆς ἐπαναστάσεως καὶ τὴν ἐμφάνιση τοῦ καπιταλισμοῦ ὑπῆρχε μόνο ἡ ἐπιδίωξη τοῦ κέρδους, γιὰ τὴ μεγιστοποίηση τῆς ἀποδόσεως τῶν κεφαλαίων. Ἐρωτᾶται οἱ ἐργάτες εἶχαν συμφέροντα; Ἀσφαλῶς ναι, ἀφοῦ μάλιστὰ ἡ ἀμοιβὴ καὶ οἱ συνθήκες ἐργασίας δὲν ἦταν ἀνθρώπινες. Ποιὸς θὰ ἐφρόντιζε τοὺς ἐργάτες; Στὴ σκέψη καὶ τὴ συνείδηση τῶν κεφαλαιούχων αὐτὸ δὲν ἦτο δικό τους θέμα. Οὔτε καὶ τὸ κράτος φαίνεται νὰ εἶχε συνείδηση πὼς ἡ ἐκμετάλλευση ἢ ἂν θέλετε τὰ καλῶς νοούμενα συμφέροντα τῶν ἐργατῶν ἦσαν θέμα του. Τὸ κράτος, συνήθως, μὲ τὴ νοσοτροπία τοῦ ἀτομισμοῦ, ξυπνᾷ καὶ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὰ προβλήματα μιᾶς κοινωνικῆς ομάδος, ὅταν αὐτὴ ἢ ὁμάδα ξεσηκωθεί, πιέζει καὶ δημιουργεῖ προβλήματα. Ἀφοῦ λοιπὸν τὰ

θέματα τῶν ἐργατῶν δὲν ἐνδιέφεραν, δὲν ἦσαν θέμα τῶν ἐργοδοτῶν καὶ τοῦ κράτους, τότε εἶπαν οἱ ἐργάτες τὸ πρόβλημα τῆς ζωῆς μας θὰ εἶναι δικό μας θέμα. Ἄρχισαν λοιπὸν νὰ συσπειρώνονται σὲ ἐνώσεις καὶ συνδικάτα. Οἱ κεφαλαιούχοι ἀντέδρασαν. Ὑστερα ὁμῶς ἀπὸ ἀγῶνες τῶν ἐργατῶν ποὺ ὑπῆρξαν δύσκολοι καὶ πολλές φορές αἰματηροὶ τὰ ἐργατικά συνδικάτα ἔγιναν πραγματικότητα.

Μέσα στὰ καπιταλιστικά καθεστῶτα μέχρι τουλάχιστον τῆ δεκαετία τοῦ 1970 κάθε κοινωνικὴ ομάδα τῶν ἐργοδοτῶν καὶ τῶν ἐργατῶν ἐπεδίωκε τὸ

δικό της συμφέρον ἀδιαφορώντας γιὰ τὴν ἄλλη. Τὰ ἀντίθετα συμφέροντα ἦτο φυσικὸ νὰ συγκρούονται. Ἡ σύγκρουση τῶν ἀντιτιθεμένων συμφερόντων ἐπίσης φυσικὸ εἶναι νὰ προκαλεῖ πληγές καὶ προβλήματα σὲ θάρος καὶ τῶν δύο παρατάξεων. Οἱ πληγές καὶ τὰ προβλήματα εἶχαν τις συνέπειές τους, οἱ ὁποῖες θὰ ἐξετασθοῦν στὸ ἐπόμενο ἄρθρο.

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΔΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Καθηγητῆς Ἀνωτάτης Σχολῆς
Οἰκονομικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Χριστούγεννα! Στὸν οὐρανὸ λά-
μπει τ' ἀστέρι
ἀπ' ὄλα τ' ἀστέρια πὺδ λαμπρό,
τ' ἄστρο ποὺ μιὰ φορὰ κι ἕναν
καιρὸ
σκόρπισε φῶς σ' ὄλη τὴ γῆ.
κι ὄλα τὰ μέρη

Γιορτὴ χαρᾶς ἀπόψε! Ἄντηχοῦνε
χρυσὲς καμπάνες μέσ' τὰ χιόνια
τῶν καιρῶν,
γλυκὰ μηνύματα πατρίδων φωτε-
ρῶν...
Ρόδα καὶ κρίνα στὶς πιστὲς κα-
ρδιὲς ἀνοθοῦνε.

Χριστούγεννα! Στὸν οὐρανὸ λά-
μπει τ' ἀστέρι,
τ' ἄστρο τῶν μάγων λάμπει στὶς
ψυχές.
Θεὲ μου! Οἱ ψυχὲς ἄς γίνουν φάτ-
νες ταπεινές,
φῶς ὁ Χριστὸς κι ἀγάπη νὰ μᾶς
φέρει.

Ἄς λάμπουν ἡλιοὶ μέσα στοὺς
χειμῶνες,
νὰ διώξουνε τὰ νέφη τοῦ βορριά
κι ἄς ἔρθει Ἀπρίλης μὲς στὰ χιόνια
τὰ βαριά,
κῆποι ν' ἀνθίσουν, κεῖ ποὺ πέρασαν
κυκλῶνες.

ΣΤ. ΜΠΟΛΕΤΣΗΣ

ΓΝΩΣΤΗ ΚΑΙ ΑΓΝΟΗΜΕΝΗ Η ΦΑΤΝΗ

“Ένα «σεισιγημένο» μυστήριο παρέμενε ή ένανθρώπιση του Θεού. Ήρθε όμως «τό πλήρωμα του χρόνου», και λύθηκε ή σιγή. Δέν λύθηκε σέ καλλιμαρμαρα μέγαρα και φωτόλουστες αίθουσες. Άλλά μέσα σέ μιάν **Φάτνη**.

Τή Φάτνη πρόσφερε ή γή μας για κατάλυμα του Δημιουργού της. Αυτή μόνο είχε διαθέσιμη ή ανθρώπινη για να υποδεχτεί τό Σωτήρα της. Αυτή χώρεσε τόν Άχώρητο.

«Και έσπαργάνωσε Αυτόν και ανέκλινεν Αυτόν έν τή φάτνη, διότι ούκ ήν αυτοίς τόπος έν τῷ καταλύματι» (Λουκά β΄ 7).

“Αν σκύψουμε πάνω στή Φάτνη, άν με δέος αντικρύσουμε τό «έσπαργανόμενο Βρέφος» της, τότε θα νιώσουμε **«τό ενδιαφέρον του Θεού για τόν άνθρωπο, τήν αδιαφορία του ανθρώπου για τό Θεό».**

“Αδιαφορία που έχει στις μέρες μας φουντώσει. Άπορροφημένος ό σύγχρονος άνθρωπος από τά έφήμερα, ύποδουλωμένος στους «νέους θεούς», δέν αναγνωρίζει τό Σωτήρα του. Για τόν άνθρωπο της έποχής μας —όχι εύτυχώς για όλους— «δέν γεννήθηκε στή φάτνη του σταύλου ό Χριστός... Δέν παρουσιάσθηκαν και δέν είπαν τό «δόξα έν ύψιστοις Θεῷ και επί γης ειρήνη» οί άγγελοί... Δέν ξεκίνησαν Μάγοι «από άνατολάς...». Καί, συνεπώς, δέ κήρυξε ό θεϊός Διδάσκαλος... Δέ σταυρώθηκε «ό υϊός της Παρθένου»... Δέν άναστήθηκε «ό νικητής του θανάτου»... Μάταια μαρτύρησαν και μαρτυρούν εκατομμύρια έκλεκτά θλαστάρια... Άπατήθηκαν οί Χρυσόστομοι και οί Βασίλειοι και οί Γρηγόριοι και οί Άθανάσιοι. Κι ένας Κοσμάς Αιτωλός, ένας Εύγένιος Βούλγαρις, ένας Νικηφόρος

Θεοτόκης και τόσο άλλοι. Κι ακόμα ένας Πασκάλ, ένας Παστέρ, ένας Νεύτων, ένας Άμπέρ, τόσο διάσημοι θεμελιωτές έπιστημών, τόσο μεγάλοι δημιουργοί στή μουσική, στή ζωγραφική, στή γλυπτική... “Όλοι αυτοί άπατήθηκαν;»

· Τής καρδιάς ή ζεστασιά και του νοῦ ή κρίση θροντοφονάζουν μέσα μας και γύρω μας: «Έτέχθη ήμίν σήμερα Σωτήρ», «Χριστός γεννάται δοξάσατε». Χαρείτε, αδέρφια. Πανηγυρίστε. Γιορτάστε. **Σήμερα ό Θεός έγινε άνθρωπος για να κάνει τόν άνθρωπο Θεό.**

“Ο Μέγας Βασίλειος, ό «πανεπιστήμων» και κοινωνικός έργατης, ύπογραμμίζει: «Του ούρανου και της γής, και της θάλασσας και του άέρα και των άλλων στοιχείων και όποιου άλλου ύπερκόσμιου ή δημιουργία δέ φανερώνουν τόσο τη δύναμη του Θεού-Λόγου, όσο ή ένανθρώπισή του και ή συγκατάβασή του».

★

“Η γιορταστική άτμόσφαιρα των Χριστουγέννων μας παρασύρει ώστε να βλέπουμε σαν κάτι είδυλλιακό τήν ύμνωδία των άγγέλων, τήν προσκύνηση από τους άπλοϊκούς βοσκούς, τό άστρο στα ούράνια, που οδηγεί τους μάγους με τά δώρα από τήν Άνατολή προς τήν Φάτνη της Βηθλεέμ.

“Όμως όλα αυτά δέν ήταν καθόλου είδυλλιακά για τό Νεογέννητο Κύριο. “Όχι μόνο ή γέννηση στο Σπήλαιο δείχνει τό άφιλόξενο της γής μας στόν λαμπρότερο Έπισκέπτη της, αλλά και ή προσκύνηση από τους άπλοϊκούς βοσκούς τονίζει από τήν αρχή τήν άδια-

θέματα τῶν ἐργατῶν δὲν ἐνδιέφεραν, δὲν ἦσαν θέμα τῶν ἐργοδοτῶν καὶ τοῦ κράτους, τότε εἶπαν οἱ ἐργάτες τὸ πρόβλημα τῆς ζωῆς μας θὰ εἶναι δικό μας θέμα. Ἄρχισαν λοιπὸν νὰ συσπειρώνονται σὲ ἐνώσεις καὶ συνδικάτα. Οἱ κεφαλαιοῦχοι ἀντέδρασαν. Ὑστερα ὁμῶς ἀπὸ ἀγῶνες τῶν ἐργατῶν ποὺ ὑπῆρξαν δύσκολοι καὶ πολλές φορές αἰματηροὶ τὰ ἐργατικά συνδικάτα ἔγιναν πραγματικότητα.

Μέσα στὰ καπιταλιστικά καθεστῶτα μέχρι τουλάχιστον τῆ δεκαετία τοῦ 1970 κάθε κοινωνικὴ ομάδα τῶν ἐργοδοτῶν καὶ τῶν ἐργατῶν ἐπεδίωκε τὸ

δικό της συμφέρον ἀδιαφορώντας γιὰ τὴν ἄλλη. Τὰ ἀντίθετα συμφέροντα ἦτο φυσικὸ νὰ συγκρούονται. Ἡ σύγκρουση τῶν ἀντιτιθεμένων συμφερόντων ἐπίσης φυσικὸ εἶναι νὰ προκαλεῖ πληγές καὶ προβλήματα σὲ θάρος καὶ τῶν δύο παρατάξεων. Οἱ πληγές καὶ τὰ προβλήματα εἶχαν τις συνέπειές τους, οἱ ὁποῖες θὰ ἐξετασθοῦν στὸ ἐπόμενο ἄρθρο.

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΔΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Καθηγητῆς Ἀνωτάτης Σχολῆς
Οἰκονομικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Χριστούγεννα! Στὸν οὐρανὸ λάμ-
μπει τ' ἀστέρι
ἀπ' ὅλα τ' ἀστέρια πιδ λαμπρό,
τ' ἄστρο ποὺ μιὰ φορά κι ἕναν
καιρὸ
σκόρπισε φῶς σ' ὅλη τὴ γῆ.
κι ὅλα τὰ μέρη

Γιορτὴ χαρᾶς ἀπόψε! Ἄντηχοῦνε
χρυσὲς καμπάνες μέσ' τὰ χιόνια
τῶν καιρῶν,
γλυκὰ μηνύματα πατρίδων φωτε-
ρῶν...
Ρόδα καὶ κρίνα στὶς πιστὲς κα-
ρδιὲς ἀνοῦνε.

Χριστούγεννα! Στὸν οὐρανὸ λάμ-
μπει τ' ἀστέρι,
τ' ἄστρο τῶν μάγων λάμπει στὶς
ψυχές.
Θεέ μου! Οἱ ψυχές ἄς γίνουν φάτ-
νες ταπεινές,
φῶς ὁ Χριστὸς κι ἀγάπη νὰ μᾶς
φέρει.

Ἄς λάμπουν ἥλιοι μέσα στοὺς
χειμῶνες,
νὰ διώξουνε τὰ νέφη τοῦ βορριά
κι ἄς ἔρθει Ἀπρίλης μὲς στὰ χιόνια
τὰ βαριά,
κῆποι ν' ἀνθίσουν, κεῖ ποὺ πέρασαν
κυκλώνες.

ΣΤ. ΜΠΟΛΕΤΣΗΣ

φορία και την έχθρότητα τῶν ἰσχυρῶν
τῆς γῆς στο πρόσωπό Του...

Ὡστόσο ὁ Ἄναρχος ἦρθε καὶ ἔλαθε
ἀρχή. Ὁ ὑπεράνω τῆς Ἱστορίας μπηκε
μέσα στὴν Ἱστορία. Τὴ νύχτα τῆς Φά-
τνης ἔπεσε ὁ «μεσότοιχος τῆς ἀμαρ-
τίας». Πραγματοποιήθηκε ἡ καταλλαγή
τοῦ Θεοῦ μὲ τὸν «πεσμένο» ἄνθρωπο.

Ἐκεῖ ποῦ ποτὲ ἄνθρωπος δὲν σκέφθη-
κε νὰ κατακλιθεῖ, ἔρχεται ὁ Θεὸς καὶ
Λόγος καὶ σπαργανώνεται —στὴ Φάτνη.
Σιγὴ καὶ ἐρημιὰ τοῦ κόσμου. Ἄδιαφο-
ρία τῶν θνητῶν γιὰ τὸν τόπο, ὅπου τε-
χνουργεῖται ἡ ἀθανασία τους. Ὅμως
τὰ Οὐράνια ἀναταράσσονται. Οἱ ἄγ-
γελοι κατεβαίνουν καὶ ὑμνολογοῦν τὸν
«Υἱὸν τῆς Παρθένου».

Ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Σω-
φρόνιος λέει:

«Βηθλεὲμ ἑτοιμάζου
εὐτρεπίζου ἢ Φάτνη
τὸ Σπήλαιον δεχέσθω
ἢ ἀλήθεια ἦλθεν
ἢ σκιά παρέδραμεν
καὶ Θεὸς ἀνθρώποις
ἐκ Παρθένου πεφανέρωται...».

Καὶ ὁ Ρωμανὸς ὁ Μελωδὸς σ' ἕναν
ἕμνο του, ποῦ σήμερα δὲν ψάλλεται
στὶς ἀκολουθίες μας, λέει:

«Νόμου ποιητῆς ὑπὸ νόμον
ἑσαρκώθη,
ἄχρονος Υἱός, ἐκ Παρθένου
ἐγεννήθη,
ὁ πλάστης τῶν ἀπάντων
ἐν τῇ Φάτνῃ κατεκλίθη,
διὸ κράξωμεν, εὐλογημένους
ὁ ἔλθῶν,
Θεὸς ἡμῶν δόξα σοι...».

★

Τί ἔχει ὅμως νὰ πεῖ ἡ Φάτνη στοὺς
ἀνθρώπους τοῦ αἰῶνα μας; Στους ἀν-
θρώπους ποῦ ζοῦν ἀνάμεσα στοὺς ἀγω-
γούς τῶν πετρελαίων, στὰ πυρραι-
λοκίνητα ἀεροπλάνα, στὰ ἀτομικὰ ὑ-
ποβρύχια, δίπλα στοὺς ἠλεκτρονικούς
ἐγκεφάλους, μέσα στὰ μεγάλα ἐργο-
στάσια;

Μὰ ἀκριβῶς αὐτό: Ἀνταποκρίνεται
στὸν πόθο τῆς εἰρήνης, τῆς γαλήνης,
ποῦ τόσο βαθιὰ ἀναμοχλεύει τίς καρ-
διές μας... Μιλοῦμε καὶ ξαναμιλοῦμε
γιὰ τὸ «ἄγχος τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα».

**Τὸ μήνυμα τῆς Φάτνης εἶναι τὸ
ἀντίδοτο, τὸ μοναδικὸ φάρμακο.**

Εἶναι μιὰ «ἄγκυρα ἐλπίδας», ποῦ
πρέπει νὰ εἶναι πάντα μέσα στοῦ πέ-
λαγος τῆς φουρτουνιασμένης ἐποχῆς
μας.

π. Ι. Γ. ΑΛΕΞΙΟΥ

ΑΠΟ ΤΟ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΟ ΜΗΝΥΜΑ ΤΩΝ «ΑΚΤΙΝΩΝ» ΤΟΥ 1944

«Σκληρὸς μέρες! Ἄλλὰ ἀκριβῶς σὲ τέτοιες μέρες ἀκούεται περισσότερο
τοῦ ἀγγέλου ἢ φωνή: «Ἴδου εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην. Ὅτι ἐτέ-
χθη ὑμῖν Σωτὴρ»... Καὶ ἂν σταθοῦμε πιστοί, ἂν παραδώσουμε τὴν ψυχὴ
μας νὰ τὴν κυβερνήσῃ ὁ Χριστός, ἂν τῆς σωτηρίας αὐτῆς τὸ θεῖο μήνυμα
τὸ φέρουμε στοῦ διπλανό μας, τότε τὰ ἐφτερινὰ Χριστοῦγεννα θὰ εἶναι ὄχι
μόνο χαρούμενα καὶ εὐτυχημένα. Θὰ εἶναι τὰ πιὸ ἐδύτυχα μέ-
να Χριστοῦγεννα ποὺ ἐξήσαμε ἕως τώρα. Καὶ ἡ πρῶ-
το χρονοιά μας γεμάτη μὲ τὶς καλύτερες
ἐλπίδες.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΠΟΛΕΤΣΗΣ

1903 - 1973

Ἰοκτώβριος 1947. Ἐνας νεαρός σπουδαστής, πού λίγες μέρες πρὶν εἶχε ἔλθει ἀπὸ τὸ κέντρο ἐκπαιδεύσεως τῆς Τριπόλεως, στεκόταν ὄρθιος στὸν εἰσαγωγικὸ διάδρομο τοῦ κατάρμεστου παλαιοῦ «14», ἀπολαμβάνοντας ἕνα ἀκόμη ἀξέχαστο Βραδυνὸ Ἀκτίων.

Τὰ Βραδυνὰ τῶν «Ἀκτίων», γιὰ τὴν Ἀθήνα τῶν 400-500.00 κατοίκων καὶ τρομοκρατημένη ἀπὸ τὴν θύελλα τοῦ συμμοριτοπολέμου, ἀποτελοῦσαν ἐλπιδοφόρο πνευματικὸ γεγονός πρώτου μεγέθους, ὅταν ἀναλογισθοῦμε πῶς ἢ προσέλευση τῶν ἀκροατῶν, ἐπιστημόνων καὶ φοιτητῶν, ὑπερέβαινε πολλές φορές τοὺς χίλιους.

Στὸ βῆμα εἶχε ἀνεβεῖ ὁ πρῦτανος τῶν βραδυνῶν Δημ. Χαροκόπος. Στὴ συνέχεια μιὰ θαθεῖα κρυστάλλινη φωνή, μὲ συναγερμικὲς δονήσεις, πού πρώτη φορά ἄκουγε. Θέμα του, τὸ ἄρθρο γραμμῆς τῶν «Ἀκτίων», «Κυνηγοὶ τῶν Χιμαιρῶν». Κάποιος δίπλα του ψιθύρισε, ὁ Μπολέτσης. Ἡ ἔνταση τῶν ἀκροατῶν κορυφώθηκε. Μίλοῦσε ὁ ποιητὴς τῆς «Ραψωδίας»!... Γιὰ 20 λεπτά δὲν ἄκουγες παρὰ τοὺς ἐσώβαθους χτύπους τῆς καρδιάς.

Ὅταν οἱ τελευταῖες νότες τῆς βραδυᾶς ἔσθυσαν καὶ ἕνας χεῖμαρρος ἀνθρώπων, νέων πρὸ πάντων, ἄρχισε νὰ ξεχύνεται στὴν πλατεία Καρύτση, διέκριναι τὴν κυπαρισσόκορμη σιλουέττα τοῦ ποιητῆ νὰ κατεβαίνει ἀργὰ τὰ σκαλοπάτια.

Ἐκεῖνη ἡ λαμπαδένια κορμοστασιά, ἐκεῖνο τὸ θαυστόχαστο καὶ σύγχρονα γεμάτο φῶς θλέμμα! Τὸ κεφάλι νὰ ἀναδύεται μέσα ἀπὸ ἕνα ἀπέριττο φουλάρι σκουρόχρωμο καὶ τὸ σχεδὸν ὁστεῶδες πρόσωπο, ἐκπροσωποῦσαν λές

τὸν πνευματικὸ ρεαλισμὸ πού πρὸ ὀλίγου διειτύπωνε στὴν ὀμιλία του.

Ἀντιλαλοῦσαν ἀκόμη στ' αὐτιά μας τὰ λόγια του:

«Δὲν εἶναι χίμαιρα ἢ εὐτυχία. Ἡ εὐτυχία ὑπάρχει. Δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ ὑπάρχει, γιὰτὶ ὁ ἄνθρωπος εἶναι πλάσμενος γιὰ μιὰ ζωὴ καλύτερη, εὐτυχημένη στ' ἀλήθεια ζωή».

Ὅμως. «Πικραμένος ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος καὶ φοβισμένος κατάρθωσε νὰ γεμίση τὴ ζωὴ του τ α ρ α χ ἢ καὶ π ὀ ν ο. Κατάρθωσε νὰ κἀνὴ τὴ χάρά του δάκρυ καὶ στεναγμὸ» καὶ συνέχισε τὴ σκιαγραφία του σὰν νὰ φιλοτεχνοῦσε τὸ πορτραῖτο τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου. «Θὰ καταχτήσουμε λοιπὸν τὸ σύμπαν, προτοῦ νοιώσουμε τὸν πλαῖνό μας, προτοῦ ἐρευνήσουμε καὶ μάθωμε τὸν ἑαυτὸ μας» διαπιστώνοντας πῶς:

«Μ' ἕνα σπαθάκι παιδικὸ
στ' ἄθρό μου χέρι
κατέκτησα βασίλεια χιμαιρῶν
κι ἀντικατοπτρισμῶν ἐξάισια μέρη...
Σήκωσα κόσμους ὁμορφιάς
καὶ κόσμους γκρέμισα
καὶ μὲ συντρίμια
τὴ ζωὴ μου γέμισα...»

κι ἀκόμα:

«Ἡ δόξα ὑπηρετεῖ τὴ χίμαιρα περισσότερο ἴσως ἀπὸ κάθε ἄλλο πάθος ἢ πόθο».

Ποῖος λοιπὸν στέκεται στὴν ἀντίπερὰ ὄχθη; Μὲ δωρικὴ λιτότητα καὶ σαφήνεια διεπίστωνε πῶς:

«Ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο τῆς οὐτοπίας: εἶναι ρ ε α λ ι σ μ ὀ ς. Εἶναι αὐτὴ ἡ καρδιά τῆς ζ ω ἦ ς... Ὁ Χριστιανισμὸς ρίχνει κα-

ταρράχτες φωτός στη ζωή» για να κλείσει με τον στίχο:

«Όταν τὸ παραπέτασμα σχισθεῖ
καὶ μέσ' τὸ Φῶς θρεθεῖς,
μὲ νέες αἰσθήσεις
θὰν' ὄλα μακρῦά...».

(«Ἀκτίνες» 1947, σελ. 433-39)

Αὐτὸ τὸ φῶς εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸ στοιχεῖο - θέλος ποὺ διασχίζει ὄλο τὸ ἔργο - ζωὴ τοῦ ποιητῆ.

Τὸ θέλος αὐτὸ θὰ χειρισθεῖ μὲ μαεστρία θιρτουόζου γιὰ νὰ ἀφοπλίσει τοὺς, μέσα στὰ σκοτάδια, ὀδοιπόρους-χιμαροκνηγούς τῆς ἐποχῆς του.

«Ἀλήθεια, πρέπει νάχει ζήσει κανεῖς τὸν τρόμο τοῦ σκοταδιοῦ. Γιὰ νὰ νιώσῃ τὴν ἐσωτερικὴ εὐτυχία, ποὺ φέρνει τὸ φῶς!...» σημειώνει ὁ ποιητὴς Ν. Καμβύσης («Ἀκτίνες» 1973, σ. 287).

Κι ἦταν κι εἶναι πολλοὶ οἱ χιμαροκνηγοί. Πονᾶ κι ἀλγεῖ γι' αὐτοὺς, σάν ἀδελφός τους. «Ἐχει διαθεῖ τὰ μονοπάτια τῆς ζωῆς τους καὶ τώρα ξέρει!...

Δὲν θέλει νὰ πονέσει, νὰ πληγῶσει. «Ὁχι, μὲ φῶς ποθεῖ νὰ ἐλευθερώσει τοὺς πολυποικίλους σκλάβους - κυνηγούς τῶν χιμαρωῶν. Γι' αὐτὸ μὲ διάκριση λεπταίσθητη πασχίζει νὰ κατορθώσει τοῦτον τὸν ἄθλο.

Τὸ πετυχαίνει γιατί εἶναι ἔτοιμος, ὠρμος, καθὼς μαθήτευσε χρόνια καὶ χρόνια «στὴν ἐρημία, στὴν ἀπόγνωση» κι ἐκεῖ, γράφει:

«γνώρισα
τὴν ψυχὴ μου»

(Ραψωδία», σελ. 83).

Καὶ σημειώνει ἐπιγραμματικὰ ὁ ποιητὴς Ν. Τυπάλδος: «Βλέμμα δυνατὸ, κάλλοσυνάτο. Καρδιά γεμάτη ἀγάπη. Ὅψη στοχαστικὴ καὶ σεμνή. Σεμνότητα καὶ ἀγάπη γιὰ τὸν ἄνθρωπο — τὰ δύο του κύρια χαρακτηριστικὰ».

(«Ἀκτίνες», 1973, σελ. 288)

Κι ὁ ποιητὴς Ἡλ. Σιμόπουλος, Πρόεδρος τῆς Ἑταιρίας Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν ἐπιθεβαιώνει:

«Ὅ,τι περισσότερο τὸν χαρακτήριζε

ἦταν ἡ ἀπέραντη ἀγάπη του γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ ἡ ἐμπιστοσύνη του γιὰ τὸ μέλλον τῆς ζωῆς».

«Ἡ ζωὴ του ἦταν ὄλη αὐταπάρνηση, καλωσύνη καὶ ἀγάπη. Σεμνός, ἀσκίastos, εὐγενικός, ὅπως ἦταν, ἔζησε πάντα μακρῦά ἀπὸ τοὺς θορύβους, τὴν κραυγάζουσα διαφήμιση καὶ τὶς ἰδιοτελεῖς συναλλαγές. Ἔτσι μπορεῖ νὰ μὴ γνῶρισε ἀπατηλές, ἐφήμερες τιμές καὶ ὕψηλὰ ἀξιῶματα, ὅμως χάρηκε τὴν ἱκανοποίηση τοῦ ἀληθινοῦ ποιητῆ ποὺ ξέρει πὼς ἡ ζωὴ του δὲ μπορεῖ νὰ εἶναι ἄλλο, παρὰ μονάχα π ρ ο σ φ ο ρ ἄ κ α ἰ θ υ σ ἰ α» («Ἀκτίνες», 1973, σ. 284).

Τοῦτο τὸ κινήγι τῶν κυνηγῶν τῶν χιμαρωῶν, μὲ τὸ πολυδύναμο τόξο τῆς ἀγάπης καὶ θέλη τις ἀχτίνες τῆς φαρέτρας τοῦ φωτός, εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸ δοῦμε κινηματογραφικὰ μέσα ἀπὸ τοὺς στίχους τοῦ ποιητῆ.

Ἐδῶ πρέπει νὰ ὑποσημειώσω πὼς ἡ ἐπιλογή τῶν ποιημάτων, ἀπὸ τὶς συλλογές, δὲν ἔγινε μὲ κριτήριον τὴν ἀναζήτηση τῶν πιὸ ἄρτιων αἰσθητικὰ καὶ τεχνικὰ ποιημάτων, ἀλλὰ ἐκείνων ποὺ ἀνάγλυφα ἀναδεικνύουν τὴν πορεία πρὸς τὸ Φῶς τοῦ ποιητῆ. Κι αὐτὰ ὅμως ἴσως δὲν εἶναι τὰ πιὸ κατάλληλα καὶ συγχρόνως ἔχουν συντομευθεῖ ἀπὸ τὴν ἀνάγκη τοῦ χρόνου.

Σάν ἄλλος ἀσκητὴς τῆς ἐρήμου ἐκμυστηρεύεται μιά-μιά τὶς βαθιεῖς πληγές - δοκιμασίες ποὺ δέχτηκε, δεκαετίες ὀλόκληρες, στὰ πεδία τῶν μαχῶν τοῦ πνεύματος, κι ἔμεινε ὀρθός, δὲν λύγισε.

Ἔτσι, τ' ἀδέλφια του, οἱ ἄλλοι πληγωμένοι τῆς ζωῆς, θὰ πάρουν θάρρος θὰ δοῦν χειροπιαστά, πὼς καὶ οἱ δικές τους πληγές, ποὺ ἀλγοῦν, μποροῦν νὰ γιάνουν.

Προανάκρουσμα θάλεγε κανεῖς τῆς ὄλης πορείας του, οἱ πρῶτοι στίχοι τῶν «Βραδυῶν Φώτων»:

«Παραφωνία
στοῦ σύμπαντος τὴν ἄρμονία
ἢ χορδῆ μου»

κι ἡ φωνή μου
ἀντίλαλος χαμένων κόσμων,
μακρυνῶν,
λησμονημένων
στοὺς κύκλους τῶν καιρῶν.

Ὅμως

ἐν' ἅγιο φῶς
φωτίζει στήν ψυχὴ μου».

Ὅμως δὲν ἔχει ἔρθει ἡ κρίσιμη ὥ-
ρα. Ζεῖ ἀκόμα τὴ χίμαιρα τῆς ζωῆς
ποὺ σὲ θυθίζει κάθε στιγμή καὶ πιὸ
πολύ στὴ θύελλα τῆς ἀπελπισίας:

...Καὶ σπάζαν γύρω οἱ κεραυνοὶ
τοῦ χαλασμοῦ
καὶ σπάζαν γύρω...
Κι ὡς ἤμουν χτυπημένος
στὴν καρδιά,
ζητοῦσα μιὰν ἀκρούλα
γιὰ νὰ γείρω

Κι ἔφυγα
παίρνοντας μαζί μου
μιὰ πληγὴ
κι ἔφυγα
σέρνοντας βαρειά
τὰ θήματά μου».

(«Βραδυνὰ φῶτα»)

Μὲ τὸ κύλισμα τοῦ χρόνου ἀρχίζει νὰ
διακρίνει:

Ἄπραγ' ἐσύ τραγουδιστὴ
πολλὰ θὰ δεῖς ἀκόμα.

Πολλὰ πουλιά,
μὲ θέλη στὴν καρδιά,
νεκρὰ στὸ χῶμα.

(«Ἐπιστροφή». «Δὲν καίει τὸ Φῶς»,
σελ. 17).

Τώρα τὸ μάτι βλέπει καὶ ζεῖ ἡ καρ-
διά, τὰ κύματα ποὺ στέλνει τὸ Φῶς:

«Μὰ κάποτε,
ἀφοῦ πολὺ πόνεσεις, κάποτε
θὰ μάθεις, πῶς
ἢ φλόγα μόνο καίει
δὲν καίει τὸ ΦΩΣ».

Ἐπαγωγικὰ διαπιστώνει πῶς ἡ ζωὴ
του πορευόταν στὶς στάχτες μέσα:

«Ὅλα κεῖνα ποὺ ἀγαποῦσα,
τ' ἀκλεισα μέσ' στὴν ψυχὴ μου.

Πολλὰ ἦτανε κεῖνα ποὺ ἀγαποῦσα,
πολλοὺς νεκροὺς ἔκλεισα
μέσα στὴν ψυχὴ μου.
Χώματα σκάλιζα,
σ' ἀποκαΐδια μιὰ ζωὴ ζητοῦσα».
(«Ἐπιστροφή». «Ἦρθε ἡ ἀνοιξη»,
σελ. 22).

Εἰσαγωγὴ στὴν ὀριμότητα, τ' ἀγκά-
λιασμα τοῦ πόνου:

«Μπορεῖς νὰ κάνεις φίλο σου πιστὸ
τὸν πόνο σου,
ὡς τὴ μεγάλη, τὴν ὠραία Στιγμὴ!»
(«Ἐπιστροφή». «Τὸ παραπέτασμα»,
σελ. 34).

Μέσα ἀπὸ τὴ δοκιμασίᾳ τοῦ πόνου
ἀναθλύζει ἡ ἐλπίδα:

«Μικρὲ μου φίλε,
δίχως γογγυσμὸ
δέξου τὸ δῶρο τῆς δοκιμασίας.

Θὰ περάσει:

μέν' ἡ πύλη τῆς ἐλπίδας ἀνοιχτή.
Θὰ περάσει
καὶ τοῦ πόνου τούτου ἡ νύχτα
ἢ φριχτή».

(«Ἐπιστροφή». Ἐγκαρτέρηση»,
σελ. 35).

Μὰ οἱ ἀντίθετες δυνάμεις δὲν λυγι-
ζουν εὐκολα, παλεύουν σκληρὰ νὰ πα-
ρασύρουν στὸ θάραθρο τὸ θυμὰ:

Λίγο καὶ θὰ ξεστράτιζε τὴ νύκτα
κείνη

Μπροστὰ του ἔστεκε, μὲ ὑποσχέσεις
ἄπειρες,

ἢ ἁμαρτία.

Φριχτὰ κι ὠραῖα τὰ μάτια της,
καθὼς σμαράγδια
σπίθιζαν
στὸ σεληνόφως...

Λόγια ἀπαλά

Λόγια πυρὰ καίγαν τὰ χεῖλη του
κι ἡ ἁμαρτία τοῦ μιλοῦσε:

«Πές μου, λοιπόν, τί θές;
» Ἄν θές, σὲ κάνω Νάρκισσο
σὲ χίλια μέσα κάτοπτρα

.....
»Κι ἄν πάλι θές, σὲ κάνω ποιητὴ
»κι ὡς Ἡγερία φιλήδονη
»μ' ἓνα φίλι, μεγάλο σὰν τὸ θάνατο
»τὸ στόμα σου μ' ἀνείπωτα
τραγουδία θά σφραγίσω

.....
»Λίγο ἀκόμη,
»ἓνα «ναί»
»κι ἓνας Δημῶς θᾶταν κι αὐτὸς
τοῦ νῦν αἰῶνος.

.....
»Μὰ κεῖ πού θά'λεγε τὸ «ναί»
»ἀγωνιστὴς Κυρίου Ἡλιόκαυτος
αὐτὸς
»γεμᾶτος τραύματα κι οὐλές,
»σὰν ράπισμα
»τῆς πέταξ' ἓνα «ὄ χ ι».

.....
«(Ἐπιστροφή». «Ἀγωνιστὴς
Κυρίου Ἡλιόκαυτος», (σ. 50-51).

Μέσα ἀπὸ τὴ γιγάντια αὐτὴ πάλη,
διακρίνει καθαρά τὸ μονοπάτι τῆς ζω-
ῆς:

Μήτ' ἀπὸ δῶ,
μήτ' ἀπὸ κεῖ...
ἐντὸς σου μόνο,

.....
θά βρεῖς τὸ δρόμο τὸ σωστὸ
τὸ δρόμο τὸ δικό σου.
Ἄπλως καὶ ταπεινός,
πρᾶος μ' ἀλύγιστος.
Ἔτσι τὸ δρόμο σου νὰ πᾶς
κι ἄς εἶσαι φορτωμένος
τὸ σταυρό σου.
(«Θῦρες αἰώνων», «Πορεία» σ. 52).

Φεύγοντας ἀπὸ τὸν ἑαυτό του ὁ ποι-
ητὴς, ἀντικρῦζει κατὰμματα τὴν κοινω-
νία μέσα στὴν ὁποία ζεῖ καὶ ἀγκαλιᾶ-
ζει τὸν πόνου τῆς κάνοντάς τον δικό
τοῦ πόνο καὶ προτρέπει, ἱκετεύει:

.....
«Ἀκούμπα στὸ πρεθάξι καὶ κύττα
τὸν κόσμο.
Κι ὅ,τι δῆς, ὅ,τι μάθης πλατειά
νὰ τὸ πῆς.
Μὴ τὰ λόγια κρατᾶς στὸ κελλί
τῆς σιωπῆς».
(«Ποίηση ἢ μία», σελ. 47).

Εἶναι πολὺς ὁ πόνος στὸν κόσμο. Αὐ-
τὸς ὁ πόνος, γιὰ τὸν ποιητὴ, δὲν εἶναι
χιμαρικός, ἀλλὰ ρεαλιστικός, καθημε-
ρινός, πού βιώνεται στὰ καθημερινά:

Σύντεχνε δές.
Πηγές ἰδρώτων καὶ πληγές.
Νά, νοσταλοῦν, ἐδῶ
ἓνα πιάτο φαί καὶ λίγην ἀγάπη.
Πολὺς εἶναι ὁ πόνος, πολὺς».

(«Ποίηση ἢ Μία». «Μὲ τὸν ἄνθρω-
πο», σελ. 45).

Νοιώθοντας τὸ μέγεθός του καὶ τὴν
οξύτητά του καταφεύγει στὴν πηγὴ τῆς
δυναμείας πού θέλει καὶ μπορεῖ νὰ ἀ-
παλύνει ὅ,τι εἶναι ἀνθρωπίνως δυσβά-
στακτο:

«Κύριε,
γιὰ τὸν πολύπαθο τοῦτο λαὸ
π' ἀγκομαχᾷ, στενάζει, ἰδρώνει...
πόσοι πόνοι...

Κύριε,
μοχθεῖ ἐδῶ ἓνας λαός...
κτυπήθηκε,
ἀνεμοδάρθηκε
σὲ πάθη κι ἄγρια μίση...

Κύριε,
γιὰ τὸν πολύπαθο τοῦτο λαὸ
π' ἀγκομαχᾷ, στενάζει, ἰδρώνει...».
(«Θῦρες αἰώνων», σελ. 91).

Ἴκετεύει τὴ μεγάλη καρδιά τῆς ἀ-
γάπης, τὴν πηγὴ τῶν οἰκτιρμῶν, Αὐτὸν
πού τᾶδωσε ὄλα γιὰ τὸν ἄνθρωπο.

«Σὲ κάτι μαχαλάδες μακρινῶν
συνοικισμῶν,

σὲ κάτι τρῶγλες σκοτεινές'
μούχλα γεμάτες
στεναγμούς,
λυγμούς, χτικιό,

κουρέλια προσμονῶν καὶ σχέδια
σπασμένα...

Ἐκεῖ ἔναι ἡ καρδιά Του».

(«Θῦρες αἰώνων». «Θεοῦ ζῶντος
Ναός», σελ. 83).

Ποῖος ἄλλος ποιητὴς μίλησε μὲ τό-
ση καρδιά κι Ἀγάπη γιὰ τοὺς ἀπό-
κληρους τῆς ζωῆς, γιὰ τὴν ἀβάσταχτη
φτώχεια, τὴν καταλυτικὴ ἀρρώστεια;

Συγχρόνως βιώνει καθημερινὰ πῶς

ή καρδιά της αγάπης, Ἐκεῖνος, θέλει
μέ πάθος νά ἐκφρασθεῖ μέσα ἀπό τόν
ἄνθρωπο. Γι' αὐτό ὁ ποιητής, σάν ἄλ-
λος «ἀπεσταλμένος» Του, χτυπᾶ τήν
πόρτα τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ κάθε ἀνθρώ-
που, διακριτικά ἀλλά ἔντονα, γιά νά
σπάσει τά κρύσταλλα τῆς παγωνιάς
πού μᾶς τυλίγουν:

«Εἶναι κάτι καρδιές κλειστές,
κάτι
καρδιές...

Τί κι ἂν δειλά κτυπάει ὁ πόνος...
κι ἂν ἡ λύπη ὄξω κλαίει...

.....

Κι εἶν' τόσο εὐγενικοὶ οἱ δανειστὲς
ἂν καὶ πολλὰ ἔχουν νά παίρνουν.
ἽΟ γέρος, τ' ὄρφανό, κι ὁ λασπωμένος
στρατοκόπος.
Δὲν ἀπαιτοῦν αὐτοί,

.....

ἽΗ φτώχεια ἡ πραγματικὴ ποτὲ δὲν
ἐνοχλεῖ
κι ὅταν ἀκόμη κλαίει...».
(«Θῦρες αἰώνων». «Χρυσὸ κλειδί»
σελ. 86).

Σ' αὐτὲς τὶς κλειστὲς καρδιές ἀντι-
τάσσει τῆς Πέρσας τὴν ἀνοιχτὴ καρδιά.
Τά διπλοσφράγιστα γεμάτα πουργιά,
διαπερνᾶ σάν σαῖτα φωτὸς τὸ «δύλεπτο
τῆς χήρας».

«Μὴ πῆς πὼς δὲν ὑπάρχουν ἅγιοι
στοὺς καιροὺς μας.
Γνωρίζω μιὰν ἁγία, τὴν ἁγία Πέρσα.
.....
Μιά ταπεινὴ παραδουλεύτρα εἶναι
ἡ Πέρσα
πού λυώνει σὲ μιὰ σκάφη
πενήντα τόσα χρόνια τώρα σὲ μιὰ
σκάφη

.....

ἽΑν δὲ σκαφθῆ ἡ καρδιά σου,
λέει ἡ Πέρσα, πέτρα μένει.
ἽΑν ἡ καρδιά δὲν ζυμωθῆ στὸν πόνο,
ἂν στὴ φωτιά τοῦ κόσμου τούτου
δὲν ψηθῆ ἄρτος δὲν γίνεται.
Καὶ τότε πὼς στὴν πείνα τοῦ πλησίον
μιὰ μπουκιά καρδιά θά δώσει;»
(«Ποίηση ἡ μία», «ἽΗ ἽΑγία Πέρσα»,
σελ. 53).

Στὴ μεγάλη περιπέτεια - δοκιμασία
τοῦ ἽΕθνους (40-46) γίνεται ὁ θάρδος
τῆς Πατρίδας. Κάνει παλμούς καρδιάς
τὶς φοβερὲς ὄρες πού ζήσαμε καὶ τοὺς
τοξεύει μέ δύναμη καὶ ἄρμονία στὰ μύ-
χια ἔγκατα τῆς δικῆς μας, μέ τὴ συλ-
λογὴ τοῦ «Ραψωδία».

ἽΟ κριτικὸς τῆς λογοτεχνίας μας,
Εὐάγγελος Μόσχος εὐστοχα σημειώ-
νει:

«Τά ποιήματα τῆς «Ραψωδίας» ἔχουν
ἕνα μεγάλο προσόν: εἶναι λιτὰ καὶ
ὑποβλητικά, ἀπογυμνωμένα ἀπὸ κάθε
κούφιο θερμοπαλισμὸ καὶ χτυπητὰ στο-
λίδια. Γι' αὐτό καὶ πείθουν, γι' αὐτό
καὶ καθὼς τὰ διαβάζουμε προεκτείνον-
ται μέσα μας καὶ μᾶς κερδίζουν, μᾶς
κάνουν νά ριγοῦμε, συνειδητοποιοῦμε
τὸ νόημα πού εἶχαν οἱ σεμνοὶ ἀγῶνες
μας τῆς περιόδου ἐκείνης καὶ μᾶς φέρ-
νουν μιὰ γνήσια αἰσθητικὴ συγκίνηση.
Ἵἔχω τὴ γνώμη ὅτι ἄρκετὰ ἀπὸ τὰ
ποιήματα τῆς «Ραψωδίας», καὶ μέ τὰ
πιὸ ἀπαιτητικά κριτήρια, μπορεῖς νά
τὰ ξεχωρίσεις καὶ νά τὰ τοποθετήσεις
μπροστὰ στὰ καλύτερα ποιήματα πού
ἔγραψαν γιά τὴν περίοδο τοῦ πολέμου
οἱ καλύτεροὶ ἀπὸ τοὺς ποιητὲς μας: ὁ
Ἵικελιανός, ὁ Ἵκίτης, ὁ ἽΑθάνας, ὁ
Μπαρλᾶς, ὁ ἽΕλύτης καὶ ἄλλοι».

Στὴν κορύφωση τοῦ Βορειοηπειρωτι-
κοῦ πολέμου θά σαλπίσει πὼς ὅποιος
θά πέσει στὶς ἐπάλξεις τοῦ ἐπικοῦ ἀγῶ-
να τοῦ μέλλεται φωτοστέφανο. Δὲν εἶ-
ναι ὁ ἡρωισμὸς, εἶναι τὸ χρέος πού
πρέπει νά ἐπιτελέσει. Κι αὐτὸ τὸ χρέ-
ος σὲ περνᾶ στὸ φῶς.

ἽἽΟποιος θά πέσει τώρα
τοῦ χρέους κρατώντας τὴν ἀσπίδα,
περνᾶ στὸ φῶς.
ἽἽΑπ' ὅνα φῶς
στ' ἄλλο περνᾶ
χρυσὴ κλωστὴ τὰ θλέφαρά του
τὰ σφαλᾶ
μιὰ
ἽἽηλιαχτίδα».

(«Ραψωδία», Μάρτης 1941, σ. 30).
ἽἽΤὰ θαριὰ μαῦρα σύννεφα τῆς κα-
τοχῆς πλανιόταν καταθλιπτικά στὶς ψυ-

χές τῶν ἀνθρώπων. "Ὁμως ἡ φλόγα -
φῶς τοῦ ἔπους τοῦ 40 ἔχει χαλυβδῶ-
σει τίς καρδιές».

«Θάχουμε ζήσει
μύριους θάνατους·
θάχουμε ζήσει.
Πολλοὶ θά πέσουν
μὰ κανεῖς
δὲ θά λυγίσει».

(«Ραψωδία» «Τὸ τραγούδι» σ. 40).

"Ὁμως ἔρχεται ἡ ὥρα τῆς νοσταλγί-
ας τῶν φωτεινῶν στιγμῶν καὶ τότε...
τότε κύματα λυγμῶν ταραίζουν τὰ
σπλάγχνα.

«Δὲν μπορεῖς
πιὰ νὰ πεῖς
τὸ τραγούδι τῆς φλόγας
τρέμει ἡ φωνή σου, σπᾶ
σὲ κλάμα ξεσπᾶ.
Τὸ μᾶρς τῶν ὥραιων ἐξορμήσεων
δὲν μπορεῖς
πιὰ νὰ πεῖς...».

(Ραψωδία «Ἡρωικὸ Ἐλεγεῖο»
σελ. 40).

Κι ὁ ἀκοίμητος φρουρός, ὁ ἐσώθα-
θος πόνος, δονεῖ σεισμικὰ τὴν ὑπαρξή:

«Ψυχὲς τοῦ πόνου
μόνο
στὸν πόνο
νοιῶθ' ἡ καρδιά πῶς ζεῖ».

(«Ραψωδία» «Πατριδα» σελ. 31).

Ἡ μεγάλη δοκιμασία, ἡ θανάσιμη
πεῖνα, σάν χαλύβδινο δίχτυ ἀγκαλιά-
ζει τὸν ἄνθρωπο, ὀδηγώντας τον στὴν
ἀντίπερα ὄχθη:

«Ἐλεψαν ὄλα.

Νεκροὶ παντοῦ.
Παντοῦ ἐτοιμοθάνατοι
καὶ μελλοθάνατοι.
Μὲ θλιβὰ μάτια - σκύλου
μὲ κυττοῦσαν.
Θέ μου,
Θεέ μου
δὲ θά τὴ λησιμονήσω
τὴ λυπημένη τους ματιὰ
ποτέ μου».

(«Ραψωδία» «Ἐτοιμοθάνατοι» σ. 57).

"Ἐσχατο σκηνικὸ τῆς ἀπαθλίωσης,
τὸ κοινὸ τραπέζι τῆς γάτας, τοῦ σκυ-
λιοῦ καὶ τοῦ... παιδιοῦ:

«Ὁ Τάκης, τ' ἀλητάκι
μιὰ λιπόσαρκη γατούλα,
ποῦ στὰ χρόνια τὰ καλὰ
τὴ λέγαν Γιούλα,
κι ὁ Μοῦργος, τὸ μαντρόσκυλο,
ποῦχει στὰ σκέλια τὴν οὐρά,
σ' ἕνα σκουπιδοντενεκέ
ψάχνουν νὰ βροῦνε
λίγο ψωμάκι,
ἕνα κοκκαλάκι:
κάτι
νὰ βολευτοῦνε.
Μὰ ποῦ ψωμί,
ποῦ κόκκαλο;

"Ἀδικοὶ κόποι, μάταιες ἐλπίδες.

Ἐλπίδες στὰ σκουπίδια
μόνο ἐλπίδες...».

.....
(«Ραψωδία» «Ἡ πείνα» σελ. 58).

Ἡ φοβερὴ περίοδος τοῦ 40-45 ἔχει
περάσει. Μέσα ἀπὸ τὴ μεγάλη δοκιμα-
σία αὐτὴ ποῦ γεννᾷ στοιχεῖα ἀπελπι-
σίας καὶ πόνου ἀφόρητου, ἀναθλύζει ὀ-
λο ζωντανία καὶ ὑγεία τὸ Πνεῦμα, ἡ
ἐλπίδα:

«Κάποιο πένθος
πιὸ θαρὺ κι ἀπὸ τὸ θάνατο
πῆγα γιὰ νὰ λησιμονήσω».

(«Ἐπιστροφή». «Ἀγροτικὸ I» σ. 19).

«Μιὰ νέα αὐγὴ
γλυκοχαράζει ἐντὸς μου.

Ἄρχὴ ζωῆς,
ἀρχὴ ἀτέλειωτης χαρᾶς,
ἦταν

ὁ πρῶτος θάνατός μου».

(«Ἐπιστροφή», «Μιὰ νέα αὐγὴ»,
σελ. 30).

Στὸ θάμπος τῆς νέας αὐγῆς διακρί-
νει καὶ ἐκμυστηρεύεται στὸν πλάϊ του
τίς ἀποκαλύψεις τοῦ πνεύματος:

«Βλέπω τώρα ὄλα ὄσα δὲν μποροῦν
ἄλλοι νὰ δοῦνε.

"Ὅλα ὄσα
βάθη καὶ ὕψη τῶν ἀνθρώπων
ξεπερνοῦνε...

ὄσα ἀπὸ τὰ θάθη τῶν αἰῶνων
φθάνουν
καὶ στὰ μάρκρη πᾶνε τῶν μελλόντων...
"Ἀκουσα καὶ ξέρω τῶν ἐγκάτων
τῆ μανία...

κι ἔχω κλείσει στὴν ψυχὴ μου
κάτι ἀπὸ τ' ἅγιο φῶς
κι ἀπ' τὴ θεία
τῆς Ἀγάπης ἄρμονία».

(«Θῦρες αἰῶνων» σελ. 60)

Αὐτὲς οἱ φανερώσεις τὸν ὁδηγοῦν
στὸν ἀπολογισμό μιᾶς ζωῆς. Βέβαια
κρύβουν ὀδύνες, μὰ δὲν μπορεῖ νὰ κά-
νει ἀλλοιῶς. Τοῦ εἶναι ἐσώτερη ἐπι-
ταγή, ἂν θέλει νὰ δεῖ σωστά τὴν και-
νούργια ζωὴ.

Εἶχαμε χτίσει, Κύριε
Βαβὲλ φθορᾶς
μὲ λάσπη
χάλυθα, Ἰμπετόν, γρανίτη
καὶ μαρμάρινες κολῶνες.
Κι ἦρθαν ἀγέρες:
σῆκωσαν
τις στέγες τῶν σπιτιῶν
πόρτες - παράθυρα μιᾶς πῆραν
οἱ κυκλῶνες...

"Ἀστεγοὶ μείναμε,
γυμνοί,
στ' ἀγριοβόρι
καὶ στὴν παγωνιά
καὶ μάταια ἀναζητήσαμε
μι' ἀπάνεμη γωνιά...
Ζήσαμε:
εἶδαμε, πάθαμε, μάθαμε
ξέρομε τώρα.

(«Ραψωδία» «Ἐπιστροφή»
σελ. 73-74)

Σ' αὐτὴν, τῆς περισυλλογῆς τὴν πο-
ρεία, γεύεται πλάι του, τὴν παρουσία
Του ζωντανή καὶ θέβαιη.

«Καὶ περπατῶ,
πατῶ στὸ μαλακὸ χορτάρι μόνος.
Τί μόνος;
Ποτὲ δὲν εἶμαι μόνος.
Θεὲ μου:
πάντα εἶσαι κοντά μου.

Νοιώθω τὴν παρουσία Σου παντοῦ,
ζεῖς
κατοικεῖς
μέσ' τὴν καρδιά μου».

(Ἐπιστροφή», «Περίπατος», σ. 42).

Μὰ ἡ ζωὴ δὲν εἶναι ἀκύμαντη, δὲν
εἶναι πορεία σὲ λεωφόρους πεδινές. Εἶ-
ναι σὲ μονοπάτια ὄρεινά, γεμάτα ἔρπε-
τά, φαράγγια καὶ γκρεμούς. Στὴν κο-
ρυφῇ θ' ἀντικρύσεις τὴν αὐγή:

«Πότε νυχτώνει, πότε ξημερώνει
πιὰ δὲν ξέρω

κλειστὲς οἱ γρίλλες

κι ἔξω
εἶναι
μιὰ χρυσογάλαξη μέρα.

Ἄνοιχτε μου, πιὰ
θέλω νὰ τρέξω ἔξω,
σὲ πλαγιές καὶ λειβάδια
«πηδῶν ἐπὶ τὰ ὄρη, σκιρτῶν,
ἐπὶ τοὺς λόφους...».
νὰ πάω στὸν κάμπο ἐκεῖ...

Ἄνοιχτε μου πιὰ
Δὲ βλέπετε τί ποθεινὰ κυττῶ
τὲς γρίλλες,
Κυττῶ-κυττῶ κι ὄλο μετρῶ
Χρόνια καὶ μέρες ἀνήλιες.
Ἄνοιχτε μου πιὰ...».

(«Ποίηση ἢ Μία» «Δεύτερο» σ. 32).

Ἄνοιγοντας τὶς γρίλλες διακρίνει τὰ
ἐσώτατα στοιχεῖα τοῦ εἶναι του καὶ
τρομάζει:

«Ἀπόψε,
κλείνω στὴν ψυχὴ μου
μιὰ Ἱερουσαλήμ.
Νοιώθω τὸ ρίγος τοῦ φιλήματος
τῆς προδοσίας
ποιὸν τώρα κάτου κεῖ καρφώνουν
ποιὸν λογχίζου;»
(«Θῦρες Αἰῶνων», «Πίσω ἀπ' τὰ
τζάμια» σελ. 82)

Στοὺς κύκλους τῆς ἐρήμου θὰ δομή-
σει κριτήρια πνεύματος:

«Ἄν, κάποτε, δῆς ὄλους νὰ φεύγουν
μακριὰ σου

Μήν πῆς πὼς ὄλα τέλειωσαν πιά
δὲν μένει τίποτα πιά.
Κάτι πολύτιμο ἴσως καὶ θρῆς,
μέσ' τὴν ἐρήμωσή σου.

.....
"Ἴσως, μ' ἓνα βαθὺ ἀναστέναγμα,
μ' ἓνα λυγμό,
νά 'ριχνες τὸ μεγάλο τὸν «φραγμό»
καὶ νά θλεπες, νά μάθαινες
ὅτι ἡ θυσία δὲν εἶναι μ ω ρ ί α.
'Η ἐρημος καὶ ὁ σταυρὸς
δὲν εἶναι τιμωρία».

Σ' αὐτοὺς τοὺς κύκλους θά θιώσει
τὸ πιὸ πολύτιμο, τὸ ἀτίμητο, τὸ ἀντά-
μωμά Του:

«Πόσο, μὰ πόσο δυσκολεύτηκα,
Θεέ μου, νά Σέ θρωῶ.

Κοπίασα πολὺ γιὰ νά Σέ συναντήσω:
στά σκοτεινά ἐκεῖνα θάθη,
μὲ βαρὺ - ἀσήκωτο σταυρό·
κάθε στιγμή, κάθε λεπτό
καιροὺς καὶ χρόνια ἔτρεμα
πὼς θά λυγίσω».

(«Θῦρες Αἰώνων» «Ἀπὸ τὰ θάθη»
σελ. 67)

Καὶ ἐκεῖ, στὴν κορυφή, θά ἀκούσει
μιὰ φωνή καὶ θά ἀντικρύσει τῆς ἐπαγ-
γελίας τῆ γῆ.

«Ποιά ἦταν ἡ φωνή,
πού τὴν πορεία μου ἄλλαξε;
Κεῖνη ἡ φωνή,
πού τῆ σκληρὴ καρδιά μου μάλαξε;

.....
πού μ' ἔκανε καλὸν
ἀγαπημένο,
πρῶο,
χαρούμενο
τὸν πολυπονεμένο
ἐμένα,
τὸν ἱκακό;
πού μὲ σταμάτησε πρὶν μπῶ
στὴ Δαμασκό;

«Στέφανε!

ἄκουσα μιὰ φωνή θαθειά μου.

«Στέφανε!... Στέφανε!»

(«Ἐπιστροφή» «Πρὸ τῆς Δαμασκοῦ»
σελ. 25)

Τὸ κάλεσμα σὰν πρῶτο πύρωμα τοῦ
πνεύματος δὲν φτάνει. Πάλι καὶ πάλι
εἶναι ἀνάγκη νά ξαναπυρωθεῖ στὸ κα-

μῖνι τῆς δοκιμασίας:

«Στὴν ἐρημία, στὴν ἀπόγνωση
στοὺς κύκλους τῆς δοκιμασίας
γνώρισα
τὴν ψυχὴ μου.

Καινούργια γῆ

Καινούργια γῆ

Κ α ι ν ο ὄ ρ γ ι α γ ῆ!...

(«Ραψωδία» «Ἐπίλογος» σ. 83)

Μὰ ἐκεῖ πού διαισθανόσουν πὼς κά-
τι κρύβει ἀκόμα ὁ ποιητής, πίσω ἀπὸ
τὰ σκαμπανεθάσματα, τὶς πληγές καὶ
τὶς οὐλές, προβάλλει, πανέμορφο δια-
μάντι, ὁ ἄνθρωπος ὁ ἀληθινός.

Αὐτὸς πού πέρασε πολλὰ, ταξιδεύον-
τας στὸ χῶρο καὶ τὸ χρόνο τῆς ζωῆς,
πληγώθηκε, πόνεσε πολὺ καὶ θαθειά
καὶ κάποτε, κάποια στιγμή, δὲν μπόρε-
σε νά ἀρνηθεῖ, τί τὸ Πνεῦμα τοῦ χά-
ρισε:

«Καθάρια ἡ καρδιά μου, σὰν
τὸ κρύσταλλο στὸ φῶς
μαρτυατικῆς ἡμέρας.

Κανένα στίγμα

τὴν ἐρεύνησε

καὶ τῆ γνωρίζει ὁ μέγας μου
Πατέρας.

Ὁ στοχασμὸς μου ἴδιος
μὲ τὰ λόγια μου,

λόγια καὶ στοχασμοὶ
πάντα καθάριοι θᾶναι:

Σὰν κόμποι δρόσου
σ' αὐγινά

φύλλα

λαμπροκοπάνε...

Σ' ἓνα μου στίχο,

σὲ δυὸ λόγια μου

νά, ἡ καρδιά μου, νά

καθάρια,

σὰν κρύσταλλο στὸ φῶς

μαρτυατικῆς ἡμέρας.

Τὴν ξέρει,

τὴν ἐρεύνησε...

Γνωρίζει ὁ μέγας μου Πατέρας».

(«Θῦρες Αἰώνων» «Καθάρια ἡ καρ-
διά μου» σελ. 60)

Ναί, ὁ Μέγας Πατέρας γνωρίζει
τὴν γεμάτη Φῶς καὶ Ἀγάπη καρδιά
τοῦ Στέφανου Μπολέτση.

Δ. ΓΚΕΝΑΚΟΣ

ΑΚΤΙΝΕΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1988

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΠΟΛΕΤΣΗΣ

ΡΑΨΩΔΙΑ 1940 - 46

Ἡ Χριστιανικὴ Ἐνωσὴ Ἐπιστημόνων ἔχει σήμερα τὸ μέγα προνόμιο νὰ γιορτάσει τὴν ἐθνικὴ ἐπέτειο, παρουσιάζοντας τὴ «Ραψωδία» τοῦ μεγάλου μας ποιητῆ Στέφανου Μπολέτση, ποὺ κλείνει μέσα στὶς σελίδες τῆς τὴν ἱστορία τοῦ Ἔπους τοῦ 40 καὶ τὴν κατοπινὴ ἱστορία μέχρι καὶ τὸ 1946.

Βέβαια ὁ Μπολέτσης δὲν εἶναι Ἡρόδοτος, Θουκυδίδης ἢ καὶ Παπαρηγόπουλος, δὲν εἶναι ἀκόμη ἕνας Ὅμηρος ποὺ ἔγραψε μὲ στίχους τὶς μάχες καὶ τὶς νίκες τῶν Ἀχαιῶν στὴν Τροία. Ὁ ποιητὴς μας γράφει τὴν ἱστορία μὲ τὸ δικό του τρόπο, μὲ στίχους, μὲ σύμβολα, μὲ εἰκόνες, μὲ ρυθμούς καὶ μελωδίες. Κρατώντας ἕνα κλωνάρι δάφνης γράφει μιὰ συνθετικὴ ἐργασία, μὲ λυρικά καὶ τραγικὰ στοιχεῖα, ἀπὸ τὴν ἀγωνιώδη προσπάθεια τοῦ Ἔθνους, ποὺ μὲ τὸν ἑλληνικὸ Στρατὸ ἱερούργουσε πᾶν ὡς ὑψίπεδα τῆς Πίνδου καὶ τῶν θουνῶν τῆς Β. Ἡλείου, ἐνῶ ταυτόχρονα καὶ ὁ ἴδιος ὁ ποιητὴς εἶναι ἕνας ἱερούργος μὲ στίχους καὶ μὲ ρυθμούς.

Γράφει λοιπὸν ὁ ποιητὴς μὲ τὴ «Ραψωδία» τὴν ἱστορία τοῦ 40-46. Τὸ πρῶτὸ τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1940 οἱ ἰταλικὲς μεραρχίες ἐπιχειροῦν νὰ σπάσουν τὴν Πύλη τῆς Πατρίδας. Τὸ πρῶτο πολεμικὸ ἀνακοινωθὲν ἔλεγε: «Ἀπὸ τὶς 5.30 πρωινῆς ἰταλικαὶ στρατιωτικαὶ δυνάμεις προσβάλλουν τὰ ἑλληνικὰ τμήματα προκαλύψεως τῆς ἑλληνοαλβανικῆς μεθορίου. Αἱ ἡμέτερα δυνάμεις ἀμύνονται τοῦ πατρίου ἐδάφους». Εἶναι ἡ ὥρα ποὺ τὸ Ἔθνος ὀλόκληρο ἔρχεται νὰ ἱερούργησῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, μὲ τὴν ἐμπλοκὴ του στὶς φλόγες τοῦ Β' Παγκοσμίου πολέμου. Ἄνοιξε ἡ ὥρα τῆς Πύλης τοῦ Οὐρανοῦ κι ἐδόθη-

κε στὴν πατρίδα μας αὐτὴ ἡ μεγάλη ἀποστολή.

Ἀκολουθοῦν ἀγῶνες καὶ παννυχίδες αἵματος, πυρὸς καὶ προσευχῆς στὴν Πίνδο καὶ στὶς κορφές τῆς Β. Ἡλείου. Εἶναι κι αὐτὸ κάποια παραλλαγὴ τῶν ψαλμικῶν στίχων. «...ὁ ἀπτόμενος τῶν ὀρέων καὶ καπνίζονται». Γι' αὐτὴ τὴ μυσταγωγικὴ ὥρα τοῦ Ἔθνους ἔρχεται ὁ Μπολέτσης, αὐτὸς ὁ Μπολέτσης ὡς «υἱὸς φωτὸς καὶ υἱὸς ἡμέρας», ὅπως μᾶς τὸν παρουσίασε ὁ προηγούμενος ἐκλεκτὸς ὀμιλητὴς Δημήτρης Γκενᾶκος, ἔρχεται νὰ ἱερούργησῃ κλείνοντας μέσα σὲ στίχους τὴ μεγάλη ἐποποιία τοῦ ἔθνους, γράφοντας τὴ «Ραψωδία», τὴν ὁποία θὰ ἔχουμε σὲ λίγες μέρες σὲ Β' ἔκδοση ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις «Ἡ Δαμασκός», ποὺ ὅπως τότε καὶ τώρα ἔχει τὴν τιμὴ καὶ τὴ φροντίδα γιὰ τὴν ἔκδοσή της.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ εἶναι ἀνάγκη νὰ ποῦμε ὅτι ὁ Μπολέτσης, ὄχι φυσικὰ ἀπὸ ἀποψη ἀξιολογικῆς συγκρίσεως ἀλλὰ ἀπὸ ἀποψη μορφῆς καὶ ἔκφρασης, δὲν εἶναι ἕνας Κάλθος, ἕνας Σολωμός, Βαλαωρίτης ἢ Παλαμάς... Τί εἶναι λοιπὸν ὁ Μπολέτσης; Εἶναι ὁ ἰδιότυπος ποιητὴς ποὺ γράφει μὲ ἀνασπασμούς καὶ ἀρμονία, ὁ μεγάλος τεχνίτης καὶ Δάσκαλος. Ἐδῶ πρέπει νὰ προστεθοῦν ἀκόμη, οἱ θαρυσήμαντες παρατηρήσεις τοῦ λογοτέχνη καὶ κριτικοῦ Εὐάγγελου Μόσχου, ποὺ τὶς ἀκούσαμε στὴν προηγούμενη ὁμιλία.

❖ ❖ ❖

Ἄνοιγουμε λοιπὸν τὴ χρυσὴ Πύλη τῆς «Ραψωδίας». Φυσικὰ κάποια ἀναφορὰ καὶ σύνδεση μὲ τὰ γεγονότα ἐκείνης τῆς ἐποχῆς εἶναι ἀναγκαῖα.

«Προανάκρουσμα» ονομάζει ὁ ποιη-
τής αὐτὸ τὸ μέρος τῆς «Ραψωδίας» καὶ
τὸν θαυμάζει κανεὶς ὡς σπουδαῖο ἀρ-
χιτέκτονα, ἀφοῦ ἀφιερώνει γι' αὐτὸ τὸ
μέρος δύο μόνο σελίδες καὶ φυσικὰ δύο
ποιήματα: Τὸ ἕνα «Νέφη πολέμου» καὶ
τὸ δεύτερο «Ἑλλάδα». Παρουσιάζει
δηλ. τὴν παγκόσμια θύελλα ποῦ ἔρχε-
ται καὶ τὴν Ἑλλάδα, τὸ μέγα πνευμα-
τικὸ προγεφύρωμα τῶν αἰώνων καὶ τῆς
οἰκουμένης. Μᾶς λέει λοιπὸν ὁ Ποιη-
τῆς στὸ πρῶτο ποίημα:

«Γιγάντια μαῦρα νέφη σκέπασαν
τὸν ἥλιο
κι ἡ γελαστὴ Πατρίδα πῆρε ὄψη
σκυθρωπή...
Ὁ μοῦγκρος τοῦ ἐπερχομένου
κερανοῦ

δονεῖ τὴ γῆ καὶ τὸν ἀέρα
τὰ δέντρα ἀησυχοῦν
καὶ τὰ πουλιά φτερίζουν πέρα».

Σκημικὸ τραγωδίας μᾶς παρουσιάζει
ὁ Μπολέτσης. Ὁ Ἀριστοτέλης μᾶς
δίνει τὸν ὀρισμὸ τῆς τραγωδίας λέ-
γοντας: «τραγωδία εἶναι μίμησις πρά-
ξεως σπουδαίας καὶ τελείας (ἀκολου-
θεῖ ἕνας μακρόσυρτος ὀρισμὸς ποῦ τε-
λειώνει μὲ τὴ συγκλονιστικὴ φράση) δι'
ἐλέου καὶ φόβου περαίνουσα τὴν τῶν
τοιούτων παθημάτων κάθαρσιν». Ἡ
Καινὴ Διαθήκη θὰ μᾶς πεῖ: «φοβερόν
τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος».

«Γιγάντια μαῦρα νέφη... κι ὁ μοῦ-
γκρος τοῦ ἐπερχομένου κερανοῦ» λέει
ὁ ποιητής. Εἶναι τὰ στούκας τῶν Γερ-
μανῶν, οἱ θόμβες, οἱ δόιδες, οἱ μύδροι,
τὰ τάνκς, τὰ πολυβόλα, οἱ καπνοὶ τοῦ
πολέμου καὶ τῶν ἐρειπίων ἀπὸ τὴν προ-
έλασή τους στὴν Εὐρώπη.

Μᾶς λέει ὁ Μπολέτσης:
«Στὴ γελαστὴ πατρίδα
πέρασαν στρατοί,
μ' ἀέρων οὐρλια πέρασαν
κι ἀνέμου ὄρμη
ποῦ ρίχνει,
ποῦ γκρεμνᾷ
ποῦ σπάει...».

Καὶ στὴν ἄλλη σελίδα ἡ «Ἑλλάδα».
Ἡ φτωχὴ Πατρίδα, ἡ Ἑλλάδα ὅμως

τοῦ φωτός, τῆς ἀκτινοβολίας, τῆς δό-
ξας καὶ τῆς ἀνδρείας.

«Τὴν πρώτη ἡλιολάμπουσα μέρα
στὴν Ἑλλάδα

τὴν ἔδωσε ὁ Θεός:

Εἶπε

καὶ φῶς πλημμύρισαν

γαλάζιοι - σμαραγδένιοι τόποι:

Ἀκρόγιαλα, πεδιάδες,

καλλιγράμμα θουά...».

Σ' αὐτὸ τὸ ποίημα μᾶς μιλάει, μὲ
εἰκόνες καὶ σύμβολα γιὰ τὴν πίστη, τὴν
ἀνδρεία, τὴ δόξα, τὴ φτώχεια, τοὺς θη-
σαυροὺς τῆς πίστεως καὶ τῶν προγόνων
καὶ σαλπίζει εἶναι δικὰ μας:

«Τ' ἄσπρα χωριά, τὰ ξωκκλήσια,
οἱ Παρθενῶνες,

τῶν γρασιδιῶν οἱ πόντοι

κι οἱ ἐλαιῶνες».

Ξαναγυρίζει στὴ σεμνὴ ἐλλά, (οἱ ἐ-
λαιῶνες), ποῦ εἶναι σύμβολο τῆς γαλή-
νης, τῆς εἰρήνης, τῆς ἀνθρωπιάς καὶ
τῆς ἀγάπης.

Μέσα σ' αὐτὰ τὰ δυὸ ποιήματα, μπο-
ροῦμε νὰ ποῦμε κλείνεται τὸ Ἔπος τοῦ
40. Ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά ὁ πόλεμος, ἡ
θύελλα, ἡ καταγίδα τοῦ πολέμου κι
ἀπὸ τὴν ἄλλη ἡ Ἑλλάδα, ποῦ ἔχει ἐν-
τολὴ νὰ φράξει αὐτὸ τὸ χεῖμαρρο.

Καὶ θὰ προχωρήσει ὁ Μπολέτσης
γράφοντας αὐτὴ τὴν ἱστορία, ποῦ τὴν
ἀγκιστρώνει στοὺς κρῖκους τῆς αἰωνι-
ότητας, γιὰ τὴ σφραγίζει μὲ τὶς σφρα-
γίδες τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ εὐαγγελι-
στοῦ Ἰωάννου.

«Πρῶτη σφραγίδα», σημειώνει ὁ Μπο-
λέτσης: «...καὶ εἶδον καὶ ἰδοῦ ἵππος
λευκὸς καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν ἔχων
τόξον καὶ ἐδόθη αὐτῷ στέφανος καὶ
ἐξῆλθε νικῶν καὶ ἵνα νικήσῃ». Ἀποκάλ.
στ' 2. Ἔτσι ἡ ἱστορία μας, ἡ ἱστορία
ποῦ γράφει ὁ Μπολέτσης μπαίνει μέ-
σα στὶς ἐκτάσεις τῆς αἰωνιότητας, ἀλ-
λὰ καὶ φέρνει τὴν αἰωνιότητα μέσα
στὴν ἱστορία μας.

Καὶ προχωρεῖ ὁ Μπ. γράφοντας γιὰ
τὸ ΟΧΙ. Εἶναι πραγματικὰ ὑπέροχος ὁ
Μπ. γιὰ τὸ γράφει γιὰ τὸ Ὅχι παρὰ
ὡς ἀντίπαλο τοῦ Ὅχι. Δηλαδή τὸ γε-
γονὸς τοῦ Ὅχι ποῦ ἔγινε στὴν Πίνδο

είναι για τὸ Μπολέτση λεπτομέρεια μιᾶς ἀναμφισβήτητα ἀναμενόμενης νίκης. Ἔτσι σ' αὐτὸ τὸ ποίημα, τὸ Ὅχι εἶναι ὁ ἀντίπαλος τῆς νίκης. Γι' αὐτὸ λέει:

«Φουντώνει τ' Ὅχι, «θεριεύει»
γιγαντώνει.

Πάει καὶ πάει
μὲ πέλαα, μ' ἀνέμους, μὲ ποτάμια.
Φλογέρα γίνεται στοῦ κάμπου
τὰ καλάμια,

θυμῶν ὀρχήστρα πέρα,
στῆς Πίνδου τὸν ἄερα.

Ἄκολουθεὶ τὸ ποίημα «Ἡ Μεγαλό-
χαρη» ποὺ σαλπίζει τὴ δύναμη τῆς πί-
στης, τὴ συμπαράσταση καὶ τὴ σκέπη
τῆς Παναγίας.

«...Μ' ἀσπίδα μας τὴν πίστη
καὶ ὀδηγούς ἀγγέλους, μ' ὄψη
ἀστραπῆς,

καὶ λευκοφόρους στρατηγούς:
Τῆς ὑπερμάχου τ' ὄραμα
ἀκολουθοῦμε
ὀρθοί, ἐνάντια στῶν μυρίων
τὰ τόξα'

κι ἡ Μεγαλόχαρη μᾶς ὀδηγεῖ
ἀπὸ τὴ μιά, στὴν ἄλλη νίκη—
ἀπὸ τὴ μιά στὴν ἄλλη δόξα».

Κι ἔτσι φτάνει στὴ μάχη καὶ στίς μά-
χες, μὲ τὰ ποιήματα ποὺ θ' ἀκούσου-
με:

«Στίς ἐπάλξεις» μὲ ὑπότιτλο «Ἔ
εἶν ἀγγέλειν».

«Τ' ἀστροπελέκια, τῶν ὄπλων μας,
βροντοῦν'
καὶ τῶν σπαθιῶν οἱ ἀστραπὲς
τυφλώνουν.

Ποῦ πᾶτε;

Ἄπὸ δῶ πέρα δὲν περνάτε...
Στὴ γῆ μὲ τὰ καλλίγραμμα θουνά,
ποὺ διθυράμβους λὲν οἱ ἀνέμοι,
δὲν περνάτε».

Ὁ Μπολέτσης στὴ συμβολῆ τῶν ὀδῶν
Ἑλλάδας καὶ Οἰκουμένης, θάνει ὀρό-
σημο κι ἐπίγραμμα:

«Στὴ γῆ μὲ τὰ καλλίγραμμα θουνά,
ποὺ διθυράμβους λὲν οἱ ἀνέμοι,
δὲν περνάτε».

Στὸ προφητικὸ ποίημα: «Φλόγες στὰ
νέφη καὶ στὰ κύματα» ἀκούμε:

«...Θριαμβικὲς ἰαχές παίρνουν
οἱ ἀνέμοι,
σὲ πλάτη καὶ σὲ μάκρη
τίς σκορπᾶνε».

Στὸ «Πρέπει» συναντᾶμε ἓνα ποίημα
πύρινο, ποὺ μιλάει γιὰ τὴ μεγάλη, τὴν
ἱερὴ ἀποστολὴ τοῦ Στρατοῦ μας, ποὺ
φτάνει στὸν ἥρωισμό καὶ στὸ θάνατο
γιὰ τὴν προάσπιση τῶν αἰωνίων ἀξιών:

«...Θέ μου, τί πρέπει;
Τ' ἄλικο, τὸ νεανικὸ τὸ αἷμα...
οἱ καρδιὲς ποὺ ἀνοίγουν,
κεῖνες οἱ χαρωπὲς καρδιὲς
τῶν εἴκοσι χρόνων...

Σημαίες καὶ συντάγματα ξεκίνησαν
γιὰ Κεῖ...

πρέπει.

Τί πρέπει;

Σὺ Κύριε, γνωρίζεις

τί πρέπει».

Ἔτσι προχωροῦν οἱ μαχητές, νικᾶνε
τὸ χειμῶνα καὶ κάθε τρομερὴ δυσχέ-
ρεια ποὺ θ' ἀντικρίσουν, γιατί καίει
μέσα τους:

«...ἡ φλόγα ποὺ νικάει τὰ χιόνια,
καὶ σβαρνιάζει δάση λογχῶν
ποὺ ἰκαίει, σπάζει καὶ ρημάζει...».

Γιὰ «δάση λογχῶν» μιλάει ὁ Μπο-
λέτσης. Τί ἄραγε νὰ γίνανε τὰ ὄχτῳ
ἑκατομμύρια λογχῶν καὶ οἱ χιλιάδες
τ' ἀεροπλάνα τῶν νέων αὐτῶν Περσῶν,
ποὺ θὰ σκέπαζαν τὸν ἥλιο; Αὐτὴ ἡ φλό-
γα, λέει ὁ ποιητὴς μας:

«Φωτιὲς καὶ πυρκαϊὲς ὡς τὰ πιὸ μα-
κρινά τ' ἄστρα, θ' ἀνάψει...». Σαλπίζει
καὶ πάλι ἐδῶ ὁ Μπολέτσης, ὅτι ὁ πό-
λεμος εἶναι πόλεμος ἱερός, εἶναι πόλε-
μος γιὰ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων τοῦ Ἑ-
θνους καὶ τῆς Οἰκουμένης. Κι ἀκόμα
μὲ τὸ ποίημα αὐτό, μᾶς δίνει τὴ λαχτά-
ρα τῆς ἐλπίδας γιὰ τὴ μεγάλη νίκη γιὰ
τὴν ἀνοιξη, ποὺ ἔχει καὶ τὴ χροιά κλέ-
φτικου τραγουδιοῦ.

Ἔτσι ὅλα ἔχουν γίνεи πολεμικὴ ὀρ-
χήστρα, «θυμῶν ὀρχήστρα» στὴν μπα-
γκέτα τῆς νίκης:

«Μέσ' στὸ χαράκωμα», ἂν κι ὅλα εἶ-
ναι εἰδυλλιακὰ γύρω, γιατί «σιμώνει ἡ
Ἄνοιξη μὲ πέληματ' ἀπαλά» κι οἱ ἀνα-

μνήσεις λένε πολλά στους στρατιώτες μας, ό ποιητής μας θά πεί, ότi ή φωνή τοῦ χρέους τοὺς λέει φτάνει.

«Φτάνει.

Δέν ἔχεις, τώρα, πάρα μόνο
ἀπ' ἀτσάλι
μιὰ καρδιά πού δέ λυγίζει».

★

“Όλα δουλεύουν γιά τή νίκη. Στο χαράκωμα, στά ανέφη, «τά χάλκινα φερά», στίς θάλασμες πού ό μαχητής χάνονται κάτω ἀπ' τά κύματα κι ἔκει στους θυθούς τῶν θαλασσῶν, «πλοίαρχοι... στέκουν στο τιμόνι, πιστοὶ στά καταποντισμένα τους καράβια. Καί «πρόσω, πρόσω...» θά κραυγάζουν μόνοι». Ἐκπληκτικά ὑπέροχο καί μοναδικό στήν παγκόσμια λογοτεχνία τό ποίημα «Σκέψου ἀδελφέ μου».

Καί προστίθεται ἕνα νέο ἀκόμη ποίημα σ' αὐτή τήν ἐκδοση μέ τόν τίτλο «Μίμης Μελετόπουλος» καί ὑπότιτλο «Ἄ ήρωας κυβερνήτης τοῦ πλωτοῦ νοσοκομείου «Ἄττική» πού θύθισαν οἱ Γερμανοί...». Εἶναι πραγματικά κι αὐτό ἕνα μαργαριτάρι στήν παγκόσμια λογοτεχνία. Εἶναι ἕνα συγκινητικό ήρωικό, ρωμαλέο ἀλλά καί πρᾶο, ὅπως θά ἔλεγε καί ό ἴδιος ό ποιητής, ποίημα. Πιο κάτω ἀπό τόν ὑπότιτλο ἔχει ὡς ἐπιγραφή, δυό στίχους:

«Ἄτια λευκά στο πέλαγο, τό Αἰγαίο
θά καλπάζουν ἀνέμποδα κάποτε».

«Θά καλπάζουν ἀνέμποδα». Εἶναι θαυμάσιος ό Μπολέτης, γιατί τώρα ὑπάρχουν τά ὑποβρύχια, τά πολεμικά πλοία, τ' ἀεροπλάνα, οἱ νάρκες. Σᾶς διαβάζω τό θασικό ποίημα:

«Τές νύχτες τές ἀφέγγαρες,

ὅταν θά σπάζουν,

λόφοι τά κύματα σ' ἔρημικές ἀκτές.

Κι ὅταν Μαγιαπριλων γαλήνιος

αὔρες ἀλαφρόφτερες

θά τρέχουν στές γλαυκές ἐκτάσεις,

τῆς ἤρεμης θαλάσσης,

θά λέν' οἱ θρῦλοι.

Ἦρθός, τοῦ χρέους φρουρός,

δαφνόφυλλα

καί φύκια

στά μαλλιά του.

—“Ἡρώας μέσα σ' ὄλες τίς Ἑλλάδες.

Θά σ' ἀνταμώνουν

τές νύχτες τές ἀσέληνες,

ὅταν λυσομανοῦν καί σποῦν θουνά

τά κύματα...

τές μέρες τές ἠλιόχαρες,

σέ τρικυμίες καί σέ νημεμίες,

Φρουρό τοῦ χρέους πιστό οἱ πρᾶοι

ψαράδες».

Κλείνει τήν ἱστορία τοῦ Ἑπους τῆς Πίνδου μέ τό ποίημα: «Μάρτης 1941». Ἐδῶ συμπορεύεται μέ τό Σολωμό. Ἐκεῖνος, στους «Ἐλεύθερους πολιορκημένους» παίρνει τήν ἄλλη πλευρά, τῆς ἀνοιξης καί τῆς λεβεντιάς. Ἐδῶ εἶναι τό χρέος, πού ὀδηγεῖ στον ἀγῶνα, στή θυσία καί στο θάνατο, στή νίκη καί στήν ἀθανασία. Ἄκούσαμε μερικούς στίχους ἀπό τόν προηγούμενο ἡμιλητῆ Δημήτρη Γκενᾶκο, ᾶς προσθέσουμε λίγους ἀκόμη:

«Μέ τους ἀνασσασμούς

τῶν λουλουδιῶν,

τές ἀνοιξιᾶτικες πνοές,

πανάλαφρ' ἢ ψυχῆ του πᾶει στο Θεό».

Καί οἱ ὑπέροχοι κι ἐδῶ ἀναβαθμοὶ τοῦ Μπολέτη:

«Νέος

τήν ἀνοιξη

γιά τήν πατρίδα!»

Καί τελειώνει αὐτό τό μέρος τῆς «Ραψωδίας» μέ τό ποίημα: «Πατρίδα», πού τόν κυκλώνει ὀλόγυρα ἢ ἄχνα τῆς.

«Μύρια χαμόγελα τ' ἄνθη, γύρω

κι ὄνειρα μύρια ἐδῶ».

Καί μέσ' ἀπ' τό χαλασμό καί τῆ δοκιμασία τοῦ πολέμου, ό ποιητής νοιώθει νά ἔναι: «μύρια χαμόγελα τ' ἄνθη, γύρω» κι ἀκόμη: «ὄνειρα μύρια ἐδῶ».

Εἶχαμε νικήσει στήν Πίνδο καί πέρα, μέ τῆ δύναμη τοῦ Χριστοῦ, τῆ χάρη τῆς Παναγίας καί τόν ἠρωισμό τοῦ στρατοῦ μας. Ἄήττητος, μέχρι τότε, ἄξονας εἶχε ραγίσει. Ἡ λάμψη τῆς νίκης καί πάλι καταυγάζει τήν οἰκουμένη, ὅπως θά ἔλεγε καί γι' αὐτή τήν περίπτωση ό Σέλλεῦ. Ἡ Ἰστορία ἔχει καταγράψει τά γεγονότα. Τώρα χτυ-

ποῦν τὰ βορειοανατολικά μας σύνορα οἱ Γερμανοί. Αὐτοὶ ἔχουν ὡς εὐαγγέλιό τους τὸ ἔργο τοῦ Νίτσε καὶ σύμβολό τους τὸν ὑπεράνθρωπο.

Ἐδῶ τοὺς σταμάτησε ὁ Ἀπόστολος Παῦλος περιστοιχισμένος ἀπὸ τοὺς μεταγενεστέρους συνεργάτες του: τὸν Κοσμά τὸν Αἰτωλό, τὸν Κοσμά Φλαμιᾶτο, τὸν Ἰγνάτιο Λαμπρόπουλο, τὸν Εὐσέβιο Ματθόπουλο, τὸν Ἰωάννη Σικαλτσούνη καὶ ἄλλους, καὶ τοὺς εἶπε: ποῦ πᾶτε, «τὰς ὀρθοθεσίας τῶν ἔθνῶν, καθώρισεν ὁ Θεός». Ἀλλὰ αὐτοὶ μεθυσμένοι ἀπὸ τὸ ἀλκοὸλ τοῦ Νίτσε, δὲν ἄκουσαν τίποτα καὶ προχώρησαν πρὸς τὸ γκρεμὸ καὶ τὴν ἐξουθένωση.

Ὁ στρατός μας κι ἐδῶ ἔφερε τὴ λάμψη μέσ' ἀπ' τὸ θάνατο. Ἡ θυσία τοῦ σκόρπισε λάμψη καὶ δόξα. Τὸ ἴπε ὁ Μπολέτσης: «ἀπ' τὸνα φῶς στ' ἄλλο περνᾷ». Κι ἡ πατρίδα «ἀπ' τὸνα φῶς» περνάει στὸ φῶς τῆς δοκιμασίας, στεφανωμένη κι ὀρθή, ὅπως θὰ ἔλεγε ὁ Μαβίλης. Οἱ Γερμανοὶ προχώρησαν καὶ πέρασαν μέσ' ἀπ' τὸ ὀλοκαῦτωμα τῶν ὀχυρῶν μας «θρμιαθευτὲς» πρὸς τὸ θάνατο.

★

Ὁ Μπολέτσης τὸ πολεμικὸ χρονικὸ αὐτῆς τῆς φριχτῆς δοκιμασίας τὸ σφραγίζει μὲ τὴ σφραγίδα τῆς Ἀποκαλύψεως: «Καὶ ἐξῆλθεν ἄλλος ἵππος πυρρός, καὶ τῷ καθημένῳ ἐπ' αὐτὸν ἐδόθη αὐτῷ λαθεῖν τὴν εἰρήνην ἐκ τῆς γῆς καὶ ἵνα ἀλλήλους σφάξωσι, καὶ ἐδόθη αὐτῷ μάχαιρα μεγάλη». Ἀποκάλ. στ' 4. Καὶ ἱστορεῖ καὶ ἐδῶ μὲ στίχους, μὲ εἰκόνες καὶ σύμβολα αὐτὴ τὴ θύελλα τοῦ πυρός, τὴν καταιγίδα τοῦ χάλυθα, τὸ χεῖμαρρο τῆς συμφορᾶς.

Καὶ γράφει ὁ Μπολέτσης γιὰ τὴ μάχη στὰ ὄχρα μας:

«Ροῦπελ — Περιθῶρι Λίσε».

Οὔουα, Οὔουα!

Πόλεμος, Πόλεμος, Πόλεμος...

Καρδιὲς ἀρκούδας, μάτια τσακαλιῶ

Πόλεμος, πόλεμος, πόλεμος.

.....

Σάλπιγγες, σπρίγγες...

Ἐξαλλες Διάνες καλπάζουν
σὲ πεδιά μαχῶν».

Ἱστορεῖ ἐδῶ καὶ περιγράφει τὸ σίφωνα τῆς εἰσβολῆς τῶν γερμανικῶν μονάδων. Παρουσιάζει τὴν πραγματικότητα. Δὲν ἀποτελοῦν σχῆμα ποιητικῆς ὑπερβολῆς. Ἄς θυμηθοῦμε τί ἔγραψε στὶς «Ἀκτίνες» ὁ ἐφεδρὸς Ἀνθυπολοχαγὸς Ἀγγελὸς Παπακωνσταντίνου στὸ τεῦχος Ὀκτωβρίου τοῦ 1985. Ἐκεῖ στὸ ὄχυρὸ Ροῦπελ ὁ λοχίας Ἰντζος μὲ τοὺς ἄνδρες τοῦ τὸ ὑπερασπιζέται σθεναρά. Σὲ κάποια στιγμή ἡ σκεπή του ἀνατινάχτηκε. Ὁ Γερμανὸς ταγματάρχης ποῦ τρέχει ἐκεῖ, λέει στὸ λοχία ὅτι τοῦ σκότωσε τὰ καλλίτερα πάληκάρια του. Στὴ συνέχεια τὸν συγχάριε καὶ σὲ λίγο διατάσσει νὰ τὸν ἐκτελέσουν. Καὶ ὁ ἥρωικὸς λοχίας —αἰχμάλωτος τώρα— ἐκτελεῖται ἀμέσως. Ἀπὸ τὴ μιὰ εἰκόνα ὁ πόλεμος μὲ τὶς «Ἐξαλλες Διάνες» κι ἀπὸ τὴν ἄλλη ἢ ἐρημία κι ἡ πίστη, τὰ πουλιὰ ποῦ φεύγουν κι ἡ αἰθρία ποῦ κάποτε θὰ ἴρθει. Στὸ ποίημά του «Τὸ τραγούδι τῶν ἐπαρχιῶν μας τοῦ Βορρᾶ» θὰ μᾶς πεί:

«Ἐντρομα κτύπησαν φτερά

οἱ πελαργοί,

νὰ θροῦν γαλήνη σ' ἄλλους τόπους,

σ' ἄλλη γῆ.

Ὅμως,

ὅταν μὲ τὴν αἰθρία κάποτε, γυρίσουν, ἐδῶ, κατ' ἀπ' τὴ σκέπη τοῦ Θεοῦ— σὰν τότε— θὰ μᾶς θροῦνε».

Πιο κάτω ἀπ' τὸν τίτλο αὐτοῦ τοῦ ποιήματος ὁ Μπολέτσης θάνει τὴν ἐπιγραφή: «Μακεδονία, Θράκη, αἰώνια Ἑλλάδα!...» ποῦ εἶναι ἀπὸ τότε (1946) ἓνα σάλπισμα γιὰ τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἐχθρούς. Καὶ στερνὰ θὰ μᾶς πεί γιὰ τὴ μάχη τῆς Κρήτης, τὴν τελευταία φάση τῆς πολεμικῆς αὐτῆς συγροῦσεως:

«Στῆς μάχης τὰ πυρὰ

σπιθᾶν κι ἀστράφτουν, τώρα,

χανιώτικα μαχαίρια.

Σφακιανοὶ καὶ Ρεθυμνιώτες...».

Τώρα ἡ θαριὰ καταχνιά ἔχει πέσει στὴν Πατρίδα. Στὴν Ἀκρόπολη ἀνεμί-

ζει ο άγκυλωτός σταυρός. Ή Έλ-
λάδα είναι μέσα στά κάγκελα. Σθή-
στηκε από τον πολεμικό χάρτη, μέσα
στη λάμψη τής νίκης και του θριάμβου.
Ό Βασιλιάς και ή Κυβέρνηση έφυγαν
για την ξεινητιά συνεχίζοντας τον άγώ-
να. Έδω άρχίζει ή έρημία, ό καημός,
ό πόνος, τό δάκρυ και τό αντίρροιασμα
τής φυλής.

Ό Ποιητής μας αυτό τό κεφάλαιο τό
σφραγίζει με την τρίτη και τετάρτη
σφραγίδα τής Άποκαλύψεως: «Και εί-
δον, και ίδου ίππος μέλας, και ό καθή-
μενος έπ' αυτόν... Και είδον, και ίδου
ίππος χλωρός, και ό καθήμενος επάνω
αυτού, όνομα αυτός ό θάνατος...». Στη
συνέχεια μάς δίνει, με τό δικό του τρό-
πο, τον καημό, τον πόνο, την έλπίδα
και τή λάμψη τής πίστης και του άγώ-
να, με δέκα ποιήματα:

«Μάρτης 1942» τό πρώτο ποίημα. Υ-
πέροχος ό Μπολέτης, πηγαίος και με-
θοδικός, ξαναγουρίζει στο Μάρτη. Στόν
καθρέφτη του Μάρτη καθρεφτίζει τής
Πατρίδας τον πόνο. Είναι ένα ποίημα
λυρικό, σφιχτοδεμένο με τραγικά στοι-
χεία:

«Άπό τ' άντικρινά, τά πέρα εκεί,
βουνά

ήρθε ό Μάρτης.

Ό Μάρτης ό καλός.

Κι έφερε άνθια: μυγδαλιές και γυά-
κινθους.

«Όμως τραγούδια, δέν τον δέχτηκαν
και μουσικές:

κι ως άνθισαν έτσι μαράθηκαν

οί γιάκινθοι κι οί μυγδαλιές,

μέσ' στη σιγή τ' άργού θανάτου».

Στό τέλος δε λέει ό Μάρτης ό κα-
λός. Λέει μόνο «Ό Μάρτης» κι είναι
σαν να λέει, ό καλός, ό φω-
τεινός, ό άνθισμένος... Με μιά λέξη
δείχνει τον πόνο και τον καημό. Έ-
χουμε κι έδω ένα σκηνικό τραγωδίας.

Πολλά είπε τότε ή Διακήρυξη τής Χρι-
στιανικής Ένώσεως Έπιστημόνων, που
άπευθυνότανε σε κάθε Έλληνα και που
κυκλοφόρησε τότε (1946) μαζί με τή

«Ραψωδία». Προηγήθηκε ή «Ραψωδία»
(Όκτώβρης), που έφερνε τό μήνυμα του
40 και έδινε την εικόνα τής νίκης και
τής συμφοράς, και άκολούθησε ή Δια-
κήρυξη τής ΧΕΕ (Νοέμβρης) που έδι-
νε την έριμηνεία αυτής τής μεγάλης δο-
κιμασίας και ταυτόχρονα τό πρόστα-
γμα, για να προχωρήσουμε στην πνευ-
ματική άνοιχοδόμηση τής πατρίδας μας.
Σέ άρθρο τής «Διακηρύξεως» γραμμέ-
νο από τον Άλέξανδρο Τσιρινιάνη, που
είναι ένας άλλος τραγικός στις έκφρά-
σεις, έλεγε: «όπου και άν σταθής χρε-
ωκοπία, όπου και άν κυττάξης έρει-
πια».

Γι' αυτό θα μπορούσε τό χρονικό διά-
στημα έως τον Όκτώβρη του 89, να
είναι έτος «Ραψωδίας» και έτος Στέ-
φανου Μπολέτη και ταυτόχρονα έτος
«Διακηρύξεως» τής «Χριστιανικής Ένώ-
σεως Έπιστημόνων».

Στη συνέχεια με πεταχτές δοξαριές λέ-
με από τ' άλλα ποιήματα αυτής τής
ένότητας τής «Ραψωδίας»:

«Κάποιο τραγούδι περνά μέσ'
στη νύχτα».

«Νύχτα, γεμάτη πόθων σπινθήρες,
κάτασπρη, κάτασπρη».

Στιγμές μπλεγμένες στ' άσήμια τών
άστρων».

Πάλι ό ποιητής μάς μιλάει για την
ιερότητα τής πορείας μας. Γι' αυτό δέν
πρέπει να μείνει Έλληνας που να μη
διαβάσει τή «Ραψωδία».

«Έρωτικό έλεγείο».

«Γύρω σου, μιά συντριμμένη στρατιά
ένα πλήθος ωραίοι ήττημένοι!...».

«Ραγιαδες».

«Τί θέλουν τά κατάχρυσα τουτα
δειλινά

του Όκτωβρίου;

Τί θέλουν τά χρυσάνθεμα

κι οί άλχημιές τών χρωμάτων,
του δυσμικού ήλίου;

Ποιός ραγιας μπορεί να κλάψει;...».

«Νύχτες φόβου».

.....
«Ποιός κραυγάζει;
Τ' ἄρματα τῶν Λατίνων,
στοὺς δρόμους τῆς νύχτας,
ποιοὺν σέρνουν γυμνοί;
Τὸ λυγμὸ μου κρατῶ...».

«Στὴ γῆ τοῦ σκοτούς».

.....
«Πυκνώνει, ὄλο πυκνώνει τὸ σκοτάδι
κι ἀργά-σιγά, σαθάνου ὀθόνη,
ὄλα τὰ σκέπασε τὸ χιόνι...».

«Ἐθῆνα 1942».

«Στοὺς γκριζοὺς δρόμους, ἀπαλμα
στέκουν τὰ παιγνίδια τῶν παιδιῶν,
κατ' ἀπ' τὸ πέλμα τὸ θαρὺ
τῆς μπότας πατημένα...».

«Οἱ ἔμποροι τοῦ θανάτου».

.....
«Κι οἱ μελλοθάνατοι ζητοῦσαν
μιὰ ἀνάσα, ἕναν παλμὸ ἀκόμα
ζητοῦσαν κι ἔπεφταν στὸ χῶμα».

Ὡστόσο μέσα στὴ νύχτα, μέσα στὴ
δεσποτιὰ τοῦ ζόφου ἀντιφεγγίζει μα-
κριὰ ἢ αὐγὴ τοῦ Ἑθνους. Ὑπέροχος
καὶ πάλι ὁ Μπολέτσης:

«Τὰ πρῶτα φλάμπουρα»

.....
Πομπές περνοῦν
οἱ λιτανεῖες τῶν νεκρῶν...

κι ἄλαλες
μένουν οἱ καμπάνες.

.....
Ἐνῶ στὰ πέρα, ἐκεῖνα τὰ θουνὰ
τῆς ἀνταριάς,
Μαρτιάτικα, τὰ πρῶτα φλάμπουρ'
ἀνεμίζουν...».

Στὴ συνέχεια με̄ δυὸ ποιήματα πα-
ρουσιάζει τραγικὲς εἰκόνας γιὰ τοὺς
Γερμανοὺς:

«Ἡ σκιά τοῦ μικροῦ Γιόχαν»

.....
«Σὲ λίγο ἢ σελήνη σθῆνει.

Μόνη ἢ σκιά τοῦ Γιόχαν,

Ὀλομόνη,
θὰ κρυώνει.»

«Οἱ λεγεῶνες τῶν νεκρῶν
τῶν Γερμανῶν».

.....
«...τῶν σημαῖων τοὺς σέρνοντας
τὰ ράκη
θὰ φύγουν πάλι ἀργὰ σκυφτά,
γιὰ νὰ γυρίσουν...»

.....
Καὶ τελειώνει αὐτὴ τὴν πορεία μας
μέσα στὴν ἔρημο καὶ στὸν πόνο, με̄ τις
φωνές τῶν δικῶν μας στὸ ποιήμα: «Ἰ-
δανικὲς φωνές», ποὺ τις ἀκούμε, λέει,
(πολὺ ὠραῖο αὐτὸ) μέσ' στὴν ψυχὴ μας,
νὰ μᾶς λένε:

«Μὴ μᾶς ξεχνάτε.

Θὰ ζοῦμε πάντα, καὶ κάτω ἐδῶ
στὴ γῆ,

ἂν κάποιος μᾶς θυμάται.»

★

Τὸ τελευταῖο μέρος τῆς «Ραψωδίας»
δὲν τὸ διαβάζω, θὰ τὸ διαβάσουμε ἀπὸ
τὸ βιβλίο, ποὺ σὲ λίγες μέρες θὰ κυ-
κλοφορήσει, με̄ ψυχικὲς προεκτάσεις ὀ-
λων μας πρὸς τὴν Οἰκουμένη. Χτυπάμε
μόνο ἐδῶ ὄλα τὰ πληκτρα, γιὰ ν' ἀκού-
σουμε τὴν ἀπήχηση αὐτοῦ τοῦ μέρους.
Ἔχει τὸν τίτλο: «Διεθνῆς τῆς ἀγάπης»
καὶ τὸ σφραγίζει με̄ τοὺς λόγους τῆς
Καινῆς Διαθήκης: «Νυνὶ δὲ μένει πί-
στις, ἐλπίς, ἀγάπη τὰ τρία ταυ-
τα· μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη». Α' Ἐ-
Κορ. ιγ' 13.

Εἶναι μιὰ φούγκα ἀγάπης, εἰρήνης
κι ἀδελφοσύνης, μιὰ πολυφωνικὴ συμ-
φωνία τοῦ ποιητῆ, γιὰ ἕναν κόσμο ὀλό-
λευκο, θαλαμμένο σὰν τὸ χρυσάφι ἀπὸ
τὸ καμίνι τῆς δοκιμασίας τοῦ Β' παγκο-
σμίου πολέμου. Με̄ τὸ ποιήμα του «Ἐ-
πιστροφή» ἀρχίζει αὐτὴ ἡ φούγκα με̄
σκηνικὸ τὰ συντρίμμια τοῦ πολέμου καὶ
τῶν καιρῶν... καὶ με̄ οὐσιαστικὴ ἔκφρα-
ση τὴν Ὀ μ ο λ ο γ ί α:

«Εἶχαμε χτίσει, Κύριε, Βαβέλ φθο-
ρᾶς...». Ἐνα βασικὸ μέρος αὐτοῦ τοῦ
ποιήματος τὸ ἀκούσαμε ἀπὸ τὸ Δη-
μήτηρ Γκενάκο, ἀγκιστρωμένο στὶς
συντεταγμένες τῆς ὀμίλιας του. Ἐδῶ
στὴν ἀτιμόσφαιρα τῆς «Ραψωδίας» εἶναι
ἀνάγκη νὰ ποῦμε, ὅτι ὁ ποιητῆς μας
ὡς ἱεραργὸς ἐκφράζει τὴν ὀμολογία
τῆ δικῆ του, τοῦ λαοῦ μας καὶ τῶν λα-
ῶν τῆς οἰκουμένης. Ἡ σωτήρια ὀμολο-
γία, θὰ ἔλεγε ὁ Ἄλ. Τσιριντάνης.

Με τὰ ποιήματα αὐτοῦ τοῦ τελευταίου μέρους τῆς «Ραψωδίας» του ὁ Μπολέτσης μὲ τὸ ἀστραφτερό του βλέμμα σκίζει τὴν καταχνιά καὶ πέρ' ἀπὸ τὰ συντρίμμια καὶ τὰ ἐρείπια, βλέπει κι ὄραματίζεται: τὸν καινούργιο κόσμο ποὺ ἔρχεται, τὴ «νέα μας ζωὴ», τὴ «νέα αὐγή», ποὺ «καινούργιο ἥλιο φέρνει» κι ὅπου «θὰ γράφουμε μιὰ ἱστορία λαμπρὴ» ὡς «τῆς ἀγάπης ὁ στρατὸς» κι ἀδελφωμένοι «σὲ κάμπους δίχως κάγκελα συνόρων θὰ προχωροῦμε» καὶ ποὺ «ὡς ἀστρῶν κόσμους τὸ τραγούδι μας θὰ φτάνει» καὶ «λευκὲς θὰ λάμπουν οἱ νέες πολιτείες», στὶς ὁποῖες ὁ ποιητὴς θάνει ὡς ἔμβλημα τὴ φράση τοῦ προφήτη Ἡσαΐα: «Καὶ συγκοιμήσουσι τὰς μαχαίρας αὐτῶν εἰς ἄροτρα καὶ τὰς ζιθῶνας αὐτῶν εἰς ὄρεπα...» καὶ τελικὰ ὁ ποιητὴς μας ἐκφράζει ἕναν πόθο κι ἕναν καημό: νὰ «πάει τὸ τραγούδι» του «στῶν στεναγμῶν καὶ στῶν δακρῦων τὶς χῶρες», κι ἀκόμη, σ' αὐτὸν τὸν ἴδιο, ποὺ τώρα «ὁ Κύριος μέσ' στὴν ψυχὴ του κατοικεῖ», «νὰ τοῦ δώσει φωνὴ ἀγγελικὴ», γιὰ «νὰ ψάλλει... τὴ δόξα ποὺ ἀντικρίζει ἐντὸς του».

Με τὰ ποιήματα τῆς «Ραψωδίας» ὁ Μπολέτσης καὶ προπάντων τὰ ποιήματα αὐτοῦ τοῦ τελευταίου μέρους, ποὺ τ' ὀνομάζει «Διεθνῆς τῆς ἀγάπης», ἀπλώνει πρὸς τὴν Οἰκουμένη «γάζες λευκὲς καὶ γαλάζιες»: ἀδελφοσύνης, χαρᾶς, ἀγάπης καὶ εἰρήνης. Μ' αὐτὰ τὰ τελευταῖα ποιήματα ὁ Μπολέτσης προφητεύει κι ὄραματίζεται ἕναν καινούργιο κόσμο πάνω σ' ὅλη τὴ Γῆ, ἀφοῦ τὸ μέρος αὐτὸ τὸ ὀνομάζει «Διεθνῆς τῆς ἀγάπης».

Προφητεύει λοιπὸν κι ὄραματίζεται ὅπως εἰπώθηκε: γιὰ πατρίδες ἀγάπης, γιὰ πολιτείες ἀσύνορες, ποὺ μέχρι τώρα ἡ προφητεία του γίνεται πραγματικότητα, ἀφοῦ στὶς χῶρες τῆς Ε.Ο.Κ. τὸ 1992 θὰ γκρεμισθοῦν τὰ σύνορα.

Ὁ Μπολέτσης μὲ τὴ «Ραψωδία» ὄραματίζεται ὄχι μόνον γιὰ τὶς χῶρες τῆς Ε.Ο.Κ. καὶ τῆς Εὐρώπης ἀλλὰ γιὰ ὅλη τὴν Οἰκουμένη ἕναν καινούργιο κόσμο. Γι' αὐτὸ ὅταν σὲ λίγες μέρες θὰ κυκλοφορήσει ἡ «Ραψωδία», αὐτὴ ἡ «Ραψω-

δία» θὰ εἶναι ἕνας φωτεινὸς πύραυλος ποὺ θὰ ξεκινάει γιὰ τὴν Οἰκουμένη. Χιλιάδες περισσότερα θὰ τὴ συνοδεύουν, μαζὶ μὲ τὶς εὐχὲς καὶ τὴ λάμψη τῶν αἰσθημάτων μας, γιὰ νὰ φέρει στὸν κόσμο τὸ μήνυμα τοῦ 40, ποὺ εἶναι καὶ μήνυμα τῆς ἀδελφοσύνης, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης.

Ἡ «Ραψωδία» μᾶς φέρνει ἔντονα στὸ 40, στὴ νίκη τῆς Ἑλλάδας καὶ ξαναθυμόμαστε τί εἶχαν πεῖ μὲ οἰκουμενικὴ ἀπήχηση καὶ οἰκουμενικὲς διαστάσεις ἔχθροὶ καὶ φίλοι. Ἡ «Ραψωδία» μὲ τὴ δύναμη τῆς ἱερῆς ἀκτινοβολίας ποὺ κλείνει στοὺς στίχους τῆς, ἐπιχειρεῖ νὰ πλάσσει ἕναν καινούργιο κόσμο, ἀγάπης, ἀδελφοσύνης, ἀγαλλιάσεως καὶ εἰρήνης. Γι' αὐτὸ ἀφοῦ ὅλοι μας συγχαιροῦμε τὶς Ἐκδόσεις «Ἡ Δαμασκός» γιὰ τὴν ἐπανεκδόση τῆς «Ραψωδίας», εἰσηγοῦμαι στὸ Διοικ. τῆς Συμβουλίου, νὰ ἐπιδιώξει νὰ προταθεῖ στὴν ἀρμόδια Ἐπιτροπὴ, γιὰ νὰ ἀπονεμηθεῖ στὶς Ἐκδόσεις «Ἡ Δαμασκός» τὸ βραβεῖο Nobel εἰρήνης τοῦ 1989, ἀφοῦ δὲν ἀπονέμεται σὲ ἐκδημήσαντες, γιὰτὶ ἡ συνέχεια κι ὁ ἀντίλαλος τῆς Πίνδου, εἶναι ὁ ἐρχομὸς τοῦ καινούργιου κόσμου: τῆς ἀδελφοσύνης, τῆς χαρᾶς, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης δηλ. ὁ ἐρχομὸς τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

Ποῖος μπορεῖ νὰ προτείνει τὶς Ἐκδόσεις «Ἡ Δαμασκός» γιὰ τὸ βραβεῖο Νόμπελ εἰρήνης, αὐτὸ εἶναι ἕνα ἄλλο θέμα. Ἀπόψε ὅμως, ὅλοι ἐμεῖς, μαζὶ μὲ τὴν ἐρίτιμη κυρία Μπολέτση, ζητᾶμε ἀπὸ τὰ θάθη τῆς ψυχῆς καὶ τῆς καρδιάς μας, νὰ ἀπονεμηθεῖ στὶς Ἐκδόσεις «Ἡ Δαμασκός» γιὰ τὴν ἐπανεκδόση τῆς «Ραψωδίας» τὸ βραβεῖο Nobel εἰρήνης τοῦ 1989, γιὰ νὰ στεφανωθεῖ ὁ μεγάλος μας ποιητὴς Στέφανος Μπολέτσης καὶ μὲ αὐτὸ τὸ Στέφανο, καὶ μαζί του καὶ ὅλοι οἱ δαφνοστεφανωμένοι ἥρωες τοῦ 40-41, καθὼς καὶ οἱ ἄλλοι, οἱ ἥρωες τοῦ πελάγους, ποὺ ἔχουν «δαφνόφυλλα καὶ φύκια στὰ μαλλιά τους».

Ν. Π. ΜΑΣΤΡΟΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ἐπίκαιρα

ΠΡΟΔΙΑΘΕΣΙ...

Εἶναι γνωστὸ ὅτι ὁ πόνος σὰν βιολογικὸ φαινόμενο, ἀλλὰ καὶ ὁ ἠθικὸς πόνος, ἔχει, μαζί με τὴ δυσάρεστη, καὶ τὴν εὐχάριστη ὄψιν του, σὰν κώδωνας κινδύνου· ἐνῶ ἡ ἀναισθησία, μετὰ τὸ νὰ σκεπάζῃ καὶ νὰ κρύβῃ τὸ ὅποιοδήποτε κακό, τὸ ἀφίνει «νὰ δουλεύῃ» ἀνενόητο καὶ νὰ ἐτοιμάζῃ τὸν «αἰφνίδιον ὄλεθρο». Εἶναι, κι αὐτὴ ἡ ρύθμισι, τὸ νὰ θγαίνῃ δηλαδὴ καλὸ ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὸν πόνου, μιὰ ἀκόμη ἀπόδειξι τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀγάπης Του.

Τὴν προλογικὴ αὐτὴ σκέψι φαίνεται ὅτι, στοὺς καιροὺς πού περνᾶμε, θὰ τὴν χρησιμοποιοῦμε συχνά, γιὰ νὰ καταφεύγουμε σ' αὐτὴ, μιὰ καὶ τὰ «δεινά» μας δὲν λένε νὰ σταματήσουν, ἀλλὰ πληθαίνουν καὶ μεγαλώνουν καὶ ξαπλώνουν ὀλοένα καὶ περισσότερο. Κι ἀφοῦ γι' αὐτὰ εὐθυνόμαστε ἐμεῖς μόνοι—ἄλλοι λιγώτερο κι ἄλλοι περισσότερο—οἱ ἄνθρωποι πού καὶ τὰ ὑποφέρουμε σκόπιμο εἶναι νὰ μὴ τὰ ξεχνᾶμε, ἀλλὰ νὰ τὰ θυμώμαστε συχνά-πυκνά, κατὰ τὸ «ἡ ἀμαρτία μου ἐνώπιόν μου ἔστι διὰ παντός». Ἴσως ἔτσι καὶ νὰ λιγοστέψῃ ὁ ὑπερφίαλος ἐγωισμὸς μας, ἀρχέγονη καὶ παντοτεινὴ πηγὴ κάθε ἀμαρτίας.

ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ

Ἄπ' τὶς αἰτίες πού μᾶς κάνουν νὰ ὑποφέρουμε καὶ νὰ φοβώμαστε καὶ νὰ τρέμουμε γιὰ τὸ μέλλον, ἄς πάρουμε τὰ ναρκωτικά.

Ἐδῶ ὁ φίλος ἀναγνώστης θὰ δυσφορήσῃ ἴσως, θλέποντας ὅτι θὰ γίνῃ πάλι λόγος γιὰ τὰ ναρκωτικά, κι αὐτὸ ἐπει-

δὴ δὲν θρῖσκει κανένα ἀποτέλεσμα. Δὲν θὰ ἴχῃ ὅμως δίκιο. Λύσι στὸ πρόβλημα ὑπάρχει, οἱ «Ἀκτίνες», ὅπως καὶ πολλοὶ ἄλλοι, τὴν προτείνουν καὶ τὴν υποστηρίζουν. Καὶ τὸ καλὸ ἀποτέλεσμα θὰ ἔρθῃ, ἀλλὰ ὄχι, βέβαια, «ὡς διὰ μαγείας». Ὅπως γιὰ ὅλα τὰ σπουδαῖα ἔργα, χρειάζε-
ται δουλειά, πολλὴ δουλειά, καὶ μάλιστὰ ἀπὸ πολλοὺς. Ζητεῖται, ἀκριβῶς, καὶ ἡ δική σου συνεργασία, φίλε ἀναγνώστη, πού καὶ ἀποτελεσματικὴ θὰ εἶναι, ἀλλὰ καὶ εὐκόλη, «στὸ χέρι σου!»

Συνεχίζουμε λοιπόν. Ἡ ἐξάπλωσι τῶν ναρκωτικῶν εἶναι δραματικὴ καὶ ἡ διείδουσί τους στὴ νεανικὴ, ἀκόμη καὶ στὴν παιδικὴ ἡλικία, ἀληθινὰ τραγικὴ. Ἀλλὰ γιὰτὶ μιλάμε γιὰ ἡλικίες, περισσότερο ἢ λιγώτερο μολυσμένες, ἀφοῦ τὸ φοβερώτερο σύμπτωμα τοῦ ναρκωτικοῦ, ἡ ἐξάρτησι ἀπὸ τοῦτο ἢ ἀπὸ ἐκεῖνο, (ὅπωςδὴποτε ἀπὸ κάτι πού θλάπτει καὶ ὀδηγεῖ στὴν καταστροφή) εἶναι ἕνα μικρόβιο πού δὲν ἀφίνει κανέναν ἀνθρώπινο ὄργανισμὸ ἔξω ἀπὸ τὴν ἀπειλή του; Κι ἄλλωστε εἶναι τόσο ἀπειράριθμες οἱ αἰτίες, οἱ στόχοι ἐξάρτησεως (προχθὲς ὁ ταμπάκος, χθὲς τὸ τσιγάρο, σήμερα καὶ τὸ οἰνόπνευμα ἀλλὰ καὶ τοῦτο τὸ ναρκωτικὸ, αἴριο καὶ τὸ ἄλλο, τὸ πιὸ βαρὺ) ὥστε δὲν ξέρει κανεὶς ἀπὸ ποῖο νὰ προστατευθῇ, οὔτε ποῖον νὰ προστατέψῃ. Κι ἀπὸ πάνω ἕνα ἄλλο χαρακτηριστικὸ, πού κάνει τὸν πόλεμο κατὰ τοῦ ναρκωτικοῦ καταδικασμένο σὲ ἀποτυχία: Τὸ ὅτι εἶναι πανάκριβο καὶ σὲ ἐλάχιστον ὄγκο! Κάποια σόφτητα, μικρὴ γιὰ ἕνα συνηθισμένο ἐμπόρευμα, ἂν πρόκειται γιὰ ναρκωτικὸ ἀποτελεῖ μεγάλῃ, τεράστια περιουσία.

Νά εμποδίσης τή διάδοσι τοῦ ναρκωτικού; "Αντε νά τά θάλῃς μέ τή μεγάλη περιουσία, προσωποποιημένη, πού εἶναι ἰκανή νά ἐξαγοράζῃ συνειδήσεις! Ποῦ νά τήν βρῆς τέτοια τιμιότητα, τόσο σταθερή, ὥστε νά μπορῇ ν' ἀντισταθῇ στήν προσφορά περιουσίας τόσο μεγάλης πού νά ἐξασφαλίζῃ πλούσια ζωή, ὄχι σέ μιᾶ ἀλλά σέ πολλές οἰκογένειες, ἀκόμη καί γιά... αἰῶνες; Καί ὅταν μάλιστα ἡ τιμιότητα αὐτή δέν θά ἔχη ἴσως στήν τσέπη της παρά ἕναν ἀσήμαντο ὑπαλληλικό μισθό; Κι ἀκόμη ὅταν ἀπό τήν ἄλλη πλευρά δέν θά ὑπάρχῃ κανένας σχεδόν κίνδυνος; Οὔτε ἐπιτελικά σχέδια γιά τήν εἴσοδο σέ θησαυροφυλάκια καί τή διάρρηξι χρηματοκιβωτίων. Οὔτε γκαγκστερικές ἐπιδρομές, οὔτε μάχες μέ ἀντίπαλο εἰδικά ἐκπαιδευμένα καί ἐξωπλισμένα «σώματα ἀσφαλείας». Τίποτε ἀπ' αὐτά! Ἀπλούστατα, μόνο κ ἄ π ο υ θά παραθλέψῃ ὁ ἀρμόδιος —κάτι δηλαδή πού θά μπορούσε νά τὸ πᾶθῃ κι ὁ ἄθῳς!

ΝΑ ΖΗΤΗΘΗ Η ΛΥΣΙ

"Ἐνα ἄλλο φοβερό κακό πού ἀπειλεῖ τὸν κόσμο,... εἶναι τὸ διαθόητο «Ἐἰτζ».

—Μπλέξαμε τώρα καί μ' ἄλλο κακό; Ἡ λύσι; Ποῦ εἶναι ἡ λύσι; Θά δυσανασχετῇ ἴσως ὁ φίλος ἀναγνώστης...

(Οἱ ἀναγνώστες τῶν «Ἀκτίνων» δέν δυσανασχετοῦν, θέβαια, μέ τὰ περιεχόμενα τοῦ περιοδικοῦ τους. Ἴσως τὸ περιοδικό... δυσανασχετεῖ γιά λογαριασμό τους —κι αὐτὸ μόνο γιά νά κεντρίσῃ περισσότερο τὸ ἐνδιαφέρον τους, ἀφοῦ μάλιστα καί γ ἰ ἄ λ λ ο ἄ κ ὁ μ η, τρίτο, πιό... φρέσκο καί πρόσφατο, «δεινό», πού σέ μ ε γ ἄ λ η ἔ κ τ α σ ι μᾶς βρῆκε, πρόκειται τώρα νά γίνῃ λόγος!)

"Ἄς τὸ ποῦμε λοιπὸν κι αὐτό, γιά νά τελειώνουμε μέ τις προαναγγελίες. Πρόκειται γιά μιᾶν «ἐφεύρεσι» κάποιων «ἔξυπνων» (μὴν ψάχνης, φίλε ἀναγνώστη, νά βρῆς π ο ι ο ἰ εἶναι

αὐτοί, ἀφοῦ ἀπλούστατα, κι ἐγώ, καί σὺ μπορεῖ νά ἴμαστε ἀπ' αὐτούς...).

Αὐτοὶ λοιπὸν οἱ «ἔξυπνοι» μπορεῖ ἴσως καί νά συμφωνοῦν —μόνο στή θεωρία ὅμως— ὅτι ἡ ζωὴ ὅπως τήν καταντήσαμε, ἀφαιρῶντας της κάποιο σπουδαῖο στοιχεῖο πού δέν τὸ ξέρουν —ἀκοῦνε μόνο μερικοὺς πού τὸ λένε πνευματικὸ στοιχεῖο, χριστιανικὴ πίστι, ὁρθόδοξία— μπορεῖ λοιπὸν νά συμφωνοῦν ὅτι ἡ ζωὴ ὅπως τήν καταντήσαμε (σέ στιγμές εὐλικρίνειας μακάρι νά μὴ μᾶς θεωροῦν ἐμᾶς συνένοχους καί ν' ἀλλάζουν αὐτοὶ πτῶσι σέ «κατάντησαν», δηλαδή αὐτοὶ μόνοι, χωρὶς ἐμᾶς) κατάντησαν λοιπὸν τὴ ζωὴ χωρὶς πραγματικὸ ἐνδιαφέρον, ἀληθινὰ ἀνυπόφορη, ἀλλὰ κυττάζουν «νά τήν περάσουν» μέ τις ἐγκόσμιες ἡδονές ἀποφεύγοντας, ὅσο μποροῦν, τὰ ναρκωτικά καί τὸ "Ἐἰτζ (κι ὅ,τι ἄλλο ἐπικίνδυνο βγάλη ἴσως τὸ μέλλον) χωρὶς καμιά θεβαιότητα, μόνο μέ τήν ἀπλή ἐ λ π ἰ δ α, ὅτι δέν θά ξυπνήσουν αὖριον αἰχμάλωτοι, πεδικλωμένοι ἀπὸ κάποιο ναρκωτικὸ ἢ καί ἀχρηστευμένοι σ' ἕνα κρεθβάτι, περιμένοντας, νέοι ἄνθρωποι ἀκόμη, τὸν φριχτότερο θάνατο ἀπὸ τὸ "Ἐἰτζ. Σ' ἀντιστάθμισμα γιά ὅλ' αὐτὰ τὰ φοβερά, ρίχνονται μέ τὰ μούτρα σ' ὅποιον ἡδονὴ καί γιά τὰ παραπέρα ἀποφεύγουν καθε σκέψι ὅπως ὁ διάβολος τὸ λιβάνι.

Γιά τις ἡδονές λοιπὸν, ὅσο ἀκόμη δέν εἶναι ἀχρηστευμένοι, χρειάζονται χρήματα —κι ἐδῶ παρουσιάζεται ἡ «ἐξυπνάδα» τους. Ἀφοῦ τὸ ἔγκλημα, πού μπορεῖ νά φέρῃ τὰ πολλὰ χρήματα, εἶναι ἐπικίνδυνο, ἐπειδὴ ἡ πολιτικὴ ἐξουσία τὸ κυνηγᾷ, ἔξυπνος τρόπος εἶναι νά «ἀλώσουν» τήν πολιτικὴ ἐξουσία! Ἡ πολιτικὴ ἐξουσία ἔχει τὰ λεπτά, ἀλλὰ ἔχει καί τὸν χωροφύλακα, καί τὸν δικαστή! "Ολα θά ἴναι δικά τους ἔτσι.

Νά, λοιπὸν καί τὸ τρίτο δεινό: Ἡ μ' ὁποιοδήποτε τρόπο ἄ λ ω σ ι τ ἦ ς π ο λ ι τ ι κ ῆ ς ἐ ξ ο υ σ ἰ α ς. Αὐτὴ ἡ πολιτικὴ ἐξουσία, ἡ Πολιτεία, τὸ Κράτος, μέ τήν, κατὰ τὸ ἀνθρώπινο, ἐξασφαλισμένη ἔννομη τάξι του, ἦταν ἡ

μεγάλη ἀνακάλυψη και τὸ μεγάλο κατόρθωμα τοῦ ἀνθρώπου. Ἄν κι αὐτὴ πέση ὀριστικά στὰ χέρια τῶν ἀνήθικων, καταλαβαίνει κανεὶς τί θὰ ἔχη χαθῆ!

ΚΑΙ ΝΑ ΕΦΑΡΜΟΣΘΗ ΑΥΤΗ ΤΗ ΦΟΡΑ

Λοιπὸν, ἀπὸ τὰ δεινὰ αὐτά, ἀπὸ τοὺς πόνους ποὺ ὑποφέρουμε «σωρηδόν», δὲν ὠφελεῖ ἀκόμη κι ἂν θὰ μπορούσαμε νὰ θεραπεύσουμε κάποιον ἢ κάποιους, μεμονωμένα. Μήπως ξέρουμε ὅτι μόνον αὐτὰ ὑπάρχουν, ἀκόμη και σήμερα, ἀφοῦ, φυσικά, δὲν εἶχαμε κανένα λόγο νὰ τοὺς... μετρήσουμε: Ἄλλὰ κι ἂν ἀκόμη ξέραμε πόσοι εἶναι σήμερα, μήπως ξέρουμε πόσοι ἄλλοι θὰ φανερωθοῦν τὴν ἐπόμενη κιόλα στιγμή; Δὲν ὠφελεῖ λοιπὸν ριζικά τὸ νὰ θεραπεύσουμε ἕστω τὸν κάθε συγκεκριμένο πόνον. Εἶναι ἀνάγκη νὰ θροῦμε, νὰ διαγνώσουμε και νὰ θεραπεύσουμε τὴν ἀρρώστεια — και ἄς μὴν ἀπορήση πάλι ὁ ἀγαπητὸς ἀναγνώστης γιὰ τὴν ...πολυλογία αὐτὴ ποὺ ἐπιστρατεύθηκε ἐδῶ γιὰ ν' ἀποδείξη κάτι ὀλοφάνερο, ὅτι δηλαδὴ χωρὶς σωστὴ διάγνωση καμιά θεραπεία δὲν μπορεῖ νὰ ἐπιτύχη. Ἡ στήλη, γιὰ ν' ἀπολογηθῆ, θὰ τοῦ θυμίσῃ ὅτι ἡ αἰτία, ἡ βαρεῖα ἀρρώστεια ποὺ ἐδῶ και πολλὰ χρόνια, ὀλοένα και

περισσότερο, προκαλεῖ και τὰ τρία αὐτὰ δεινὰ, δὲν ἀπασχόλησε, οὔτε σὰν διάγνωση, οὔτε σὰν θεραπεία κανέναν. Καί, σὲ κάθε περίπτωσι, δὲν ἀπασχόλησε κανέναν ἀρμόδιο, κανέναν ὑπεύθυνον! Φωτεινὲς ἐξαιρέσεις ὑπάρχουν πάντα. Ἄλλὰ αὐτές, ὅπως εἶναι γνωστό, ὑπάρχουν γιὰ νὰ διατηροῦν και νὰ τονίζουν τὸν κανόνα. Θεραπεία, σὲ σοβαρά, δὲν ἀναζητήθηκε!

Ἐστερ' ἀπὸ τὰ παραπάνω δὲν χρειάζονται πολλὰ λόγια γιὰ νὰ διατυπωθῆ ἡ (θεωρητικά) πασίγνωστη ἀλήθεια — οἱ θαυμαστὲς φωτεινὲς ἐξαιρέσεις ποὺ μνημονεύσαμε ἔχουν καμει, μὲ πληρότητα και ἡρωικά, τὸ χρέος τοὺς—ὅτι ἡ ἀπομάκρυνσι ἀπὸ τὴν χριστιανικὴ Ὁρθοδοξία, ὁ ἄγριος πόλεμος ἐναντίον της, εἶναι ἡ ἀληθινὴ αἰτία ὀλων τῶν δεινῶν ποὺ ὑποφέρουμε και ὄσων ἄλλων—ὁ Θεὸς νὰ μὴν τὸ δώσῃ!— θὰ μᾶς θροῦν.

Ὁ στόχος λοιπὸν εἶναι ξεκαθαρισμένος. Ἄλλὰ ἐπίσης ξεκαθαρισμένο εἶναι, ὥστε νὰ μὴ χρειάζεται νὰ γραφῆ ἐδῶ, και τὸ τί πρέπει νὰ πράξουμε ἐμεῖς, ὀλαὸς ὀλος...

Π. ΚΛΩΝΑΡΗΣ

Παρακαλοῦνται οἱ κ.κ. Συνδρομηταὶ μας νὰ ἀποστείλουν τὴν συνδρομὴν των διὰ τὸ νέον ἔτος 1989, ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον, (δι' ἐπιταγῆς ἢ ἴσης ἀξίας γραμματοσήμων) εἰς τὰ Γραφεῖα τοῦ Περιοδικοῦ, ὁδὸς Καρύτση 14, 105 61 Ἀθήνα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1988

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ: Γαληνού Ζώη: «Πρωτοχρονιάτικα» σελ. 1-3. Γ. Μαυρικάκη: «Η εξέλιξη του βιολογικού κόσμου» σελ. 12-15. Luc Baresta: «Ο Χριστός, το νόημα της Δημιουργίας» σελ. 20-25. Μ. Θ. Μηλιγκου: Paul Tournier» σελ. 39-47, 70-75. Β. Χαραλαμπόπουλου: «Επιστήμη και θρησκεία» σελ. 53-55, 149-151. Αθ. Αβραμίδη: «Οι θεωρίες της εξέλιξεως, Η άποψη της Δημιουργίας και η πίστη» σελ. 98-104. Αιμυλ. Βορριά: «Πριν να είναι πολύ άργά» σελ. 152-158. Bernard Féraud: «Πρός μια πνευματική ανάγνωση» σελ. 230-231. Δ. Ωραιόπουλου: «Τεχνολογία και ανθρωπισμός» σελ. 241-249. Αθαν. Αβραμίδη: «Η θεραπευτική αντιμετώπιση του έξαρτημένου ατόμου, γενικά, και του τοξικομανούς» σελ. 250-253. Γ. Μαυρικάκη: «Η Χριστιανική Πίστη και η 'Επιστήμη» σελ. 292-294. Διακοπούλου: «Η θεωρητική θεμελίωση Καπιταλισμού, Σοσιαλισμού» σελ. 305-311.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ: Ζώη Γαληνού: «Πρωτοχρονιάτικα» σελ. 1-3. Δ. Α. Χριστοφίδη: «Τό Κυπριακό - Στόχοι και προοπτικές» σελ. 9-11. Αρ. Α. Ασπιώτη: «Η όδός, ή 'Αλήθεια και η ζωή» σελ. 16-19. Γ. Θ. Δασκαρόλη: «Πέρα από το Δίκαιο του Γάμου, σελ. 33-38, 65-69. Μ. Θ. Μηλιγκου: «Paul Tournier» σελ. 39-47. Ι. Γ. Ξυνόπουλου: «Η τεχνολογία ως άπειλη για τον άνθρωπο» σελ. 129-137. Δ. Α. Χριστοφίδη: «Η Δημοσιογραφική δεοντολογία, σελ. 138-143. Χατζηκακίδη Αθ. «Τόν οίκτρά παραλογιζόμενον σημερινόν κόσμον θεμελιώνει η πυρηνική ενέργεια» σελ. 186-191, 225-229. Δ. Α. Χριστοφίδη: «Ολυμπιακό πνεύμα και πνευματικές αξίες» σελ. 254-258. Βασιλ. Κ. Σταθάκη: «Οι Ίδεολογίες και η σημερινή πραγματικότητα» σελ. 273-279. Τ. S. Miller: «Βυζαντινά Νοσοκομεία» σελ. 285-291.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ: Luc Baresta: «Ο Χριστός το νόημα της Δημιουργίας» σελ. 20-25. Δ. Ν. Παπαθανασόπουλου: «Ο χρόνος ως έκφραση της πνευματικής ταυτότητας του ανθρώπου» σελ. 49-50. Α. Ν. Ζούμπου: «Ο άλλος θάνατος» σελ. 51-52. Δ. Ν. Παπαθανασόπουλου: «Η Σοφιστική και η πορεία του πνεύματος» σελ. 145-148.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ: Αθ. Χατζοπούλου: Οι Τρεις Ίεράρχες και ο Ίωάννης Μαυρόπουλος σελ. 4-6». Θ. Κουβάτου - Καστοριδίου: «Τό Έθνος μας κατά την μεγάλη νύχτα της Τουρκοκρατίας» σελ. 76-81. Δ. Ζυγούρα: «Η Έλληνική Έπανάσταση του 1821 και τό Ίδεολογικό της περιεχόμενο» σελ. 83-87, 111-114. Δ. Κουτρούμπα: «Έλληνική Έπανάσταση και χρέος» σελ. 88-91. Χαρ. Ι. Παρα-

σκευόπουλου: «Διδάσκαλοι του γένους και Έθνική Έλευθερία» σελ. 116-120. Α. Δωρικού: «Εκείνοι που καλλιέργησαν τό χιλιόχρονο δένδρο της Ρωσικής Όρθοδοξίας» σελ. 121-124. Β. Σταθάκη: «Τό συγγραφικό έργο και οι ιδέες Χρυσάνθου του από Τραπεζούντος» σελ. 176-181, 218-224. Βασιλ. Κ. Σταθάκη: «Οι πιστοί μπροστά στις εθνικές περιπέτειες» σελ. 259-263. Β. Έραστου: «Τό Βυζάντιο σήμερα» σελ. 265-267.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ: Ί. Άλεξίου: «Πρόσωπα του πάθους και της Άνάστασης στη Νεοελληνική ποίηση» σελ. 106-110. Ν. Άρβανίτη: «Ποίηση και βίωμα από έργο του Γ. Βερίτη» σελ. 161-167. Δ. Γκενάκου: «Στέφανος Μπολέτης» σελ. 314-321, Ν. Μαστρογιαννοπούλου: «Στέφανος Μπολέτης, Ραφωδία 1940-46, σελ. 322-330.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΤΗΣ ΗΜΕΡΑΣ: Αιμυλ. Βορριά: «Πριν να είναι πολύ άργά» σελ. 152-158.

ΜΟΥΣΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ: Α. Δωρικού: «Θρησκευτικές έμπνεύσεις στην Πολωνική Μουσική του αιώνα μας» σελ. 280-284.

ΜΟΡΦΑΙ: Ν. Σοϊλεντάκη «Γεώργιος Ράμμος» σελ. 7-8. Ν. Άρβανίτη: «Μνήμη Άλεξ. Γκιάλα (Γ. Βερίτη) 40 χρόνια από της έκδημίας του» σελ. 161-167. Μιχ. Ι. Γκιάλα: «Γκιάλας Ι. Άλεξ» (Γ. Βερίτης)» σελ. 168-173. Δημ. Προκοπίου: «Άναμνήσεις από την προσωπική μου γνωριμία με τον Άλ. Γκιάλα (Γ. Βερίτη)» σελ. 174-175. Χριστ. Διακόπουλου: «Μνήμη Γεωργίου Θ. Ράμμου, σελ. 193. Γ. Θ. Δασκαρόλη: «Ο πρωτοπόστος του Δικονομικού Δικαίου» σελ. 194-200. Δημ. Λιαρομάτη: «Γεώργιος Θ. Ράμμος. Η Ζωή και η προσωπικότητά του» σελ. 201-212. Κ. Ν. Κακούρη: «Ο Γεώργιος Ράμμος ως πιστός» σελ. 214-217.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ: Βερίτη Γ. «Άπό τό κάλαντα της Σκλαβιάς» σελ. 11. «Μεσ' στα στάχυα» σελ. 181. «Ο Όγμος των λυτρωμένων» σελ. 271-272. Ζευγολάτη Φ. «Προσευχή» σελ. 224. «Και Ίδου Άγγελος» σελ. 249. Καμβύση Ν. «Τρία προσωπικά ποιήματα» σελ. 191. Καπάσση Φιλ. «Έν άφελότητι καρδιάς» σελ. 6. «Γύνοι τι κλαίσεις;» σελ. 115. «Ξαναγεννιέται ό Χριστός» σελ. 234. «Πιστός να μείνω» σελ. 185. «Έκει» σελ. 267. «Αδάκρυτος Λόγος - Σταυρωτής» σελ. 291. Μανωλοπούλου Πόνης: «Ιούδας» σελ. 97. «Άπρηλομάης» σελ. 151. «Τό Γλαράκι» σελ. 264. Μπολέτης Στ: «Άπογείωσις» σελ. 232.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ: Π. Κλωνάρη: σελ. 29-31, 61-63, 92-94, 125-127, 159-160, 238-240, 300-302, 330-332.

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ: Ι. Γ. Ἀλεξίου:
σελ. 56-57, 233-234, 268-269.

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ: σελ. 31-32, 63-64, 95-96,
128, 192, 217, 237, 302-304.

ΚΑΙΝΑ ΚΑΙ ΠΑΛΑΙΑ: «Τὸ θέμα» σελ.
26-28. «Ἡ δοκιμασία» σελ. 170-171. «Οἱ μὴ
συνάγοντες» σελ. 235-236.

Β. Κ. Σταθάκη: «Νεανική ψυχὴ» σελ. 58-59.
Νεμο: «Ἐξυπνάδες» σελ. 59-60

Α'

Ἅγιος σ. 125, 293, 303
Ἀγῶνες Ὀλυμπιακοί..... σ. 254
Ἀθεϊσμός..... σ. 23
Aids σ. 152
Αἰτωλὸς Εὐγένιος..... σ. 149-151
Ἀμβλώσεις..... σ. 57
Ἀναγέννησις πνευματικὴ..... σ. 230
Ἀναξίμανδρος..... σ. 51
Ἀνθρωπισμός..... σ. 245
Ἀριστοτέλης..... σ. 51, 146
Αὐγουστῖνος Ἱερός..... σ. 49
Αὐτοκρατορία Ὀθωμανικὴ..... σ. 76
Αὐτοκριτικὴ..... σ. 235

Β'

Βακαλόπουλος Ἄπ..... σ. 112
Βασίλειος Μέγας..... σ. 5, 287
Βερίτης Γ..... σ. 237
Βιοϊατρικὴ..... σ. 43
Βιολογία..... σ. 12, 21
Βυζάντιον..... σ. 76, 265-257

Γ'

Γάμος..... σ. 33-38, 65-69
Γεννάδιος Γεώργιος..... σ. 77
Γερούλανος Μαρῖνος..... σ. 74
Γεωλογία..... σ. 12
Γκιιάλας Ἄλεξ. (Βερίτης) σ. 159, 161-167,
169-173
Γκορμπατσὼφ..... σ. 277
Γοργίας..... σ. 182
Γόρδιος Ἄν..... σ. 149
Γρηγόριος Ε'..... σ. 112-113
Γρηγόριος Θεολόγος..... σ. 5

Δ'

Δαρβίνος..... σ. 98
Δημοσιογραφία..... σ. 138, 139
Διαζύγιο..... σ. 38
Διδάσκαλοι τοῦ Γένους..... σ. 151
Δίκαιο οἰκογενειακό..... σ. 33
Δίκαιο τοῦ Ἄμου..... σ. 65
Δικαιώματα ἀνθρώπινα..... σ. 68
Δραγούμης Νικόλαος..... σ. 86

ΑΚΤΙΝΕΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1988

Ε'

Ἐγγελοσ..... σ. 145
Ἐγκελοσ..... σ. 99
Ἐθνοσυνέλευση Α' Ἐπιδαύρου..... σ. 86
Ἐκκλησία Ρωσικὴ..... σ. 233, 268
Ἐκκλησία Τραπεζοῦντος..... σ. 223
Ἐλευθεροτυπία..... σ. 139
Ἐλληνισμός..... σ. 76-82
Ἐνέργεια πυρηνικὴ..... σ. 186
Ἐνώσις Συντακτῶν Ἀμερ. Ἐφημερίδων σ.
139-140
Ἐπανάσταση Γαλλικὴ..... σ. 83
Ἐπανάσταση Ἑλληνικὴ σ. 83-87, 111-114
Ἐπιστήμη..... σ. 1-3, 39, 53-55
Ἐταιρεία Φιλικὴ..... σ. 86

Θ'

Θάνατος..... σ. 51-52
Θεολογία Πατερικὴ..... σ. 14
Θεραπεία τοξικομανῶν..... σ. 250
Θεωρίες ἐξελίξεως..... σ. 98-104
Θρησκεία..... σ. 39, 53-55

Ι'

Ἱατρικὴ ἀνθρωπιστικὴ..... σ. 42
Ἱατρικὴ τῆς προσωπικότητος..... σ. 40
Ἱατρικὴ τεχνολογικὴ..... σ. 246
Ἱεράρχες τρεῖς..... σ. 4
Ἰουστινιανός..... σ. 289
Ἰπποκράτης..... σ. 39, 248
Ἰσαυροί..... σ. 220
Ἰωάννης Χρυσόστομος..... σ. 5, 66

Κ'

Καλλινδέρης Μιχ..... σ. 77
Καμπούρογλου Δ..... σ. 79
Καρρέλ..... σ. 18
Κληρικοί..... σ. 81
Κλῆρος..... σ. 111
Κοινωνία Θεία..... σ. 95
Κολοκοτρώνης Θεόδ..... σ. 83, 113
Κομνηνοί..... σ. 221
Computers..... σ. 131
Κορδάτος Γ..... σ. 84, 89
Κρίση ἐφηβικὴ..... σ. 295-29
Κυπριακό..... σ. 9-11

Λ'

Λαμάρκ..... σ. 100
Λέων Σοφός..... σ. 67
Λιμπεραλισμός..... σ. 230
Λυσένκο..... σ. 100

Μ'

Μακρυγιάννης..... σ. 88, 114
Malraux..... σ. 230
Μαριδάκης Γ..... σ. 67

335

Μαρχ.....	σ. 83, 99, 274
Μονή Μεγ. Λαύρας.....	σ. 79
Μονή Φιλοσόφου.....	σ. 116
Μόνο Ζάκ.....	σ. 100
Μουρούλης Δημ.....	σ. 117
Μουσική Πολωνική.....	σ. 280-284

N'

Ναγκασάκι.....	σ. 130
Ναρκωτικά.....	σ. 240
Νίτσε Φρ.....	σ. 55, 274
Νοσοκομεία Βυζαντινά.....	σ. 285
Νοσολογία.....	σ. 244
Ντίκενς.....	σ. 242

Ξ'

Ξενώνες.....	σ. 289
--------------	--------

O'

Όλοκληρωτισμός άθεος.....	σ. 91
Όλυμπιακόν Ίδεώδες.....	σ. 255
Όρθολογισμός.....	σ. 20
Ούμανισμός.....	σ. 230

Π'

Παιδεία.....	σ. 78, 90
Παιδομάζωμα.....	σ. 78
Πασακώστας Σεραφεΐμ.....	σ. 163
Παρίδης "Ανδρ.....	σ. 284
Parker Donald.....	σ. 131
Παρμενίδης.....	σ. 184
Πατριαρχείο.....	σ. 176
Perestroika.....	σ. 277
Πλάτων.....	σ. 145, 182, 245
Πούλιτζερ.....	σ. 143
Πρωταγόρας.....	σ. 182
Πυρηνική ενέργεια.....	σ. 229
Πυρηνοληκτρισμός.....	σ. 186, 227
Πυρηνισμός.....	σ. 187, 228

P'

Ραδιενέργεια.....	σ. 188, 229
Ραδιοϊσότοπα.....	σ. 189
Ράμμος Γεώργιος.....	σ. 7-8 43-213
Ρενάν.....	σ. 274

Σ'

Sartre J. P.....	σ. 274
Σοσιαλισμός.....	σ. 230
Σοφισταί.....	σ. 145
Σπασόβσκι.....	σ. 56
Συντεχνίες.....	σ. 80
Σύντηξη πυρηνική.....	σ. 131
Σχολειό κρυφό.....	σ. 117
Σχολή Μεγάλη του Γένους.....	σ. 81, 117
Σωκράτης.....	σ. 145

T'

Τέχνη Βυζαντινή.....	σ. 222
Τεχνολογία.....	σ. 14, 129, 275
Τεχνολογία και άνθρωπισμός.....	σ. 241-248
Τεχνολογία Γενετική.....	σ. 132
Τιτώφ Μπλαντιέρ.....	σ. 233
Tournier Paul.....	σ. 39-47, 257
Τοξικομανείς.....	σ. 250
Τρικούπης Σπυρ.....	σ. 82, 84
Τσέρνομπιλ.....	σ. 131, 275
Τύπος.....	σ. 138-143

Υ'

Ύλισμός διαλεκτικός.....	σ. 99
Ύμνος Όλυμπιακός.....	σ. 254
Ύψηλάντης Άλ.....	σ. 86

Φ'

Φιλανθρωπία.....	σ. 243
Φιλοτεχνία.....	σ. 243
Φολλερώ Ρασούλ.....	σ. 31
Fromm Erich.....	σ. 133

Χ'

Χανσενικοί.....	σ. 32
Χαϊκελ.....	σ. 99
Hegel.....	σ. 145
Χιρσίμα.....	σ. 130
Hunger Herbert.....	σ. 265
Χρύσανθος Φιλιππίδης.....	σ. 176, 218-224
Χώκιγκ Στ.....	σ. 269

Ψ'

Ψιλάκης Β.....	σ. 78
----------------	-------

«ΑΚΤΙΝΕΣ». Μηνιαίο περιοδικόν. Κυκλοφορεί την 1ην εκάστου μηνός. Ίδιοκτήτης: «Χριστιανική Ένωσις Άκτίνες», δόδος Καρύτση 14, 105 61 Άθήναι, Τηλ. 3235-023. Έκδότης και Διευθυντής Συντάξιος: Γεώργιος Δ. Ίατρίδης, Παρθενώνος 26, 117 42 Άθήναι. Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Βλ. Δ. Σταματόπουλος, Ίπποκράτους 189, 114 72 Άθήναι. Τιμή τεύχους δρ. 50. Έτησια συνδρομή, έσωτερικού δρχ. 500, έξωτερικού δολ. 15. Η διευθυνσις επιφυλάσσει εις έαυτήν τό δικαίωμα να μη δημοσιεύση ή να συντέμνη κατά την κρίσιν της οιονδήποτε χειρόγραφα, δημοσιεύόμενα, ή μη, δέν επιστρέφονται. Άναγγελία εντύπων εν γένει και βιβλιοκρισία δέν δημοσιεύονται.

Τόπος εκδόσεως Άθήναι, Δεκέμβριος 1988

«ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ»

ΜΕΛΕΤΑΙ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΑΚΤΙΝΩΝ»

*Κατάλογος τῶν βιβλίων πὸν ὑπάρχουν σήμερα στὰ γραφεῖα
τῶν «'Ακτίνων»*

ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΦΗΒΟΥ Τόμος Α' 500	Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ Ο ΨΥΧΙΚΟΣ ΤΗΣ ΚΟΣΜΟΣ (Β' ἔκδοσις) 250
ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΦΗΒΟΥ Τόμος Β' 500	ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΟΥ ΜΟΥ 200
ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΟΡΙΤΣΙΟΥ Τόμ. Α' 500	ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ 250
ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΟΡΙΤΣΙΟΥ Τόμ. Β' 500	ΤΑ ΑΝΩΜΑΛΑ ΚΑΙ ΑΠΡΟΣΑΡΜΟΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ 250
Η ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΣΦΑΙΡΑ ΚΑΙ Ο ΝΕΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ 1000	Η ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΟΥ 250
ΜΙΚΡΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΑ ΜΥΣΤΙΚΑ (γιά ἀγόρια ἀπὸ 16 ἐτῶν καὶ ἄνω) 800	ΤΑ ΔΥΣΚΟΛΑ ΠΑΙΔΙΑ 250
ΜΙΚΡΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΑ ΜΥΣΤΙΚΑ (γιά κορίτσια ἀπὸ 16 ἐτῶν καὶ ἄνω) 800	ΟΙ ΦΟΒΟΙ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΚΑΙ ΑΙ ΑΠΟΤΥΧΙΑΙ ΤΟΥ 250
ΕΓΚΟΛΠΙΟΝ ΓΙΑ ΚΑΘΕ ΕΛΛΗΝΑ ΝΕΟ 100	ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡ 250
ΑΠΟ ΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ —Η ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ 250	ΑΠΟ ΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΝ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ 250
ΑΠΟ ΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ —Η ΑΡΜΟΝΙΑ 400	Ο ΑΡΤΙΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ 300
	ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ Τόμος Α'. 800

Οἱ συνδρομηταὶ τῶν «'Ακτίνων» πὸν ἐπιθυμοῦν νὰ προμηθευθοῦν βιβλία ἀπὸ τὸν ὡς ἄνω κατάλογο παρακαλοῦνται νὰ τηλεφωνήσουν στὸ τηλέφωνο τῶν «'Ακτίνων» 32 35 023

ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

ΜΕΛΕΤΑΙ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΑΚΤΙΝΩΝ»

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΤΟΜΟΣ

ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Υ Π Ο

Α Ρ. Α. Α Σ Π Ι Ω Τ Η

ΨΥΧΙΑΤΡΟΥ

Περιλαμβάνει σὲ 6' ἔκδοση τὶς μελέτες:

- 1) ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ
- 2) ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Η ΠΕΙΘΑΡΧΙΑ
- 3) ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ

Πωλείται σὲ ὅλα τὰ βιβλιοπωλεῖα τοῦ Κέντρου καὶ τῶν Ἐπαρχιῶν.

Κεντρικὴ διάθεση τῶν τόμων καὶ παραγγελίαι: Γραφεῖα Περιοδικοῦ

«Ἀκτίνες», Καρύτση 14 — 105 61 Ἀθήναι, — τηλ. 32 35 023.
